

AZƏRBAYCAN RESPUBLİKASI TƏHSİL NAZİRLİYİ
AZƏRBAYCAN DÖVLƏT İQTİSAD UNİVERSİTETİ
MAGİSTRATURA MƏRKƏZİ

Əlyazması hüququnda

Məmmədova Günay Əfqan qızı

“Uşaq geyimlərinin hazırlanmasında istifadə edilən parçaların analizi”
mövzusunda

MAGİSTR DİSSERTASIYASI

İxtisasın şifri və adı: __060643 “Çoxişlənən malların texnologiyası mühəndisliyi”

İxtisaslaşma: “Tikiş məmulatlarının texnologiyası”

Elmi rəhbər:

Magistr proqramının rəhbəri:

---

t.e.n.,b.m. T.Q.Səfərova

---

t.e.n.,b.m. T.Q.Səfərova

Kafedra müdiri

t.e.d. prof. M.H.Fərzəliyev

BAKI - 2019

MÜNDƏRİCAT

GİRİŞ	Ошибка! Закладка не определена.
I FƏSİL. PARÇALARIN ÜMUMNƏZƏRİ MƏSƏLƏLƏRİ	6
1.1. Parçalar haqqında məlumat və təsnifatı	9
1.2. Parçaların istehlakçı xüsusiyyətləri.....	19
1.3. Parçaların keyfiyyətinə qoyulan tələblər.....	25
II FƏSİL. UŞAQ GEYİMLƏRİNİN ƏSAS XÜSUSİYYƏTLƏRİ VƏ QOYULAN TƏLƏBLƏR	34
2.1.Uşaq geyimlərinin xarakteristikası.....	34
2.2. Uşaq geyimlərinin xüsusiyyətləri: dizayn, tərtibat, konstruksiya ...	42 Ошибка! Закладка не определена.
2.3. Uşaq geyimlərinə qoyulan tələblər	49
2.4. Uşaq geyimlərinin gigiyenası	Ошибка! Закладка не определена.
III FƏSİL. UŞAQ GEYİMLƏRİNİN HAZIRLANMASINDA İSTİFADƏ EDİLƏN PARÇALARIN TƏHLİLİ	52
3.1.Təbii parçalar	52
3.2.Trikotaj parçalar	63
3.3. Süni parçalar.....	68
NƏTİCƏ	72
İstifadə olunmuş ədəbiyyat.....	75
XÜLASƏ	78
РЕЗЮМЕ.....	80
SUMMARY	81

Dissertasiya işinin referatı

Mövzunun aktuallığı. Geyim bədən qorunması vasitələrindən biridir. Yalnız utilitar deyil, estetik, psixoloji, sosial rol da yerinə yetirir.

Geyim üçün materialların çeşidi daim yenilənir. Geyimə olan tələblər istehlakçının məqsədinə, iş şəraitinə, yaşına və cinsinə bağlıdır.

Məlumdur ki, uşaq geyimlərinin istehsalı tekstil sənayesində böyük yer tuturlar. Uşaq geyimlərinə həmişə böyük tələb olur, çünki uşaqlar üçün geyimlər tez-tez yenilənmə tələb edir. Çünki uşaqlar tez böyüyür.

Uşaqlar üçün nəzərdə tutulan hər hansı məhsul keyfiyyətli olmalıdır. Bu, uşaq geyimlərinin tikilməsi üçün seçilmiş parçalara da tam tətbiq edilir. Materialın keyfiyyəti vacib olsa da, onu tək seçim meyarı adlandırmaq düzgün olmaz. Uşaq geyimləri çox yüksək səviyyədə rahat, yüngül, davamlı və praktik olmalıdır. Yaxşı hiqroskopiklik və nəfəs alma çox vacibdir. Onların sayəsində geyim təri yaxşı udur və dərinə quru saxlayır.

Uşaq geyimi üçün parça ekoloji cəhətdən tamamilə təhlükəsiz və aşağı allergik olmalıdır. Uşağın dərisi çox incədir, parça kobud olarsa narahatlıq, qıcıq və sürtünmə yarada bilər. Buna görə də, uşaq geyimləri üçün yumşaq və əl ilə toxunduqda xoş gələn materiallar seçilməlidir. Kiçik yaşlı uşaqlar yeni kostyumları bir neçə dəqiqə ərzində ləkələyə bilərlər. Böyük yaşlı uşaqlara nisbətən uşaq geyimlərini daha çox yumaq lazım olduğu üçün, uşaqlar üçün nəzərdə tutulan parçalar təmizləyicilərin, isti suyun və dəmirin təsirinə qarşı davamlı olmalı, tük tökməməli və ya deformasiya olunmamalıdır.

Uşaq geyimləri üçün hazırlanmış parçalar rənginə və şəklinə görə olduqca müxtəlif olur. Uşaqlar üçün geyim istehsalında universal kiçik və orta ölçülü bəzək

motivləri olan parçalara üstünlük verilir. Bu cür parçalar klassik noxud naxışları, zolaqları, hüceyrələri olan parçalardır. Həm də bitki bəzəkləri əks olunan parçalardan geniş istifadə edilir.

Kiçikyaşlı uşaqlar üçün tarla çiçəklərinin (çobanyastığı, qarğıdalı), ev heyvanları və quşları, meşə sakinləri və nağılları (ayı, quş, sincab), sevimli oyuncaqlar, meyvələr, cırtanlar, kəpənəklər və s. sadə, aydın və rəngarəng parça modelləri seçmək lazımdır.

Uşaq geyimləri üçün parça seçimi həlli uşağın rahatlığını təmin etməkdən asılı olan məsələdir. Uşaq geyimlərinin tikilməsi üçün çox vaxt parçaların aşağıdakı növləri tətbiq olunur: pambıq, interlok, kulir, lastik, maxra, cersi, batist. Bu parçalar uşağa neqativ təsir göstərmir və uşaq geyimlərinin istehsalında geniş istifadə olunur. Bu baxımdan “Uşaq geyimlərinin hazırlanmasında istifadə edilən parçaların analizi” mövzusunun aktual hesab etmək olar.

Tədqiqatın predmet və obyekt. Tədqiqat işinin obyektı uşaq geyimləridir. Predmeti isə uşaq geyimlərinin hazırlanmasında istifadə edilən parçaların analizi prosesidir.

Tədqiqatın əsas məqsədi və vəzifələri. Tədqiqatın məqsədi uşaq geyimlərinin hazırlanmasında istifadə edilən parçaların analizidir.

Qarşıya qoyulmuş məqsədin həyata keçirilməsi üçün aşağıdakı vəzifələr nəzərdə tutulur:

- Parçalar haqqında məlumat və təsnifatı vermək;
- Parçaların istehlakçı xüsusiyyətlərini öyrənmək;
- Parçaların keyfiyyətinə qoyulan tələbləri müəyyənləşdirmək;
- Uşaq geyimlərinin xarakteristikasını göstərmək;
- Uşaq geyimlərinin xüsusiyyətlərini müəyyən etmək;
- Uşaq geyimlərinə qoyulan tələbləri təhlil etmək;
- Uşaq geyimlərinin gigiyenasına nəzər salmaq;
- Uşaq geyimlərində istifadə edilən parçaları analiz etmək.

Tədqiqatın informasiya bazası və işlənməsi metodları. Tədqiqatın informasiya bazası yerli və xarici ədəbiyyatlar, müxtəlif alimlərin əsərləridir. Yerli ədəbiyyatın öyrənilməsi zamanı müəyyən olunmuşdur ki, bu mövzu ilə bağlı ölkəmizdə tədqiqat materialları kifayət qədər deyil.

Tədqiqatın işlənməsi metodlarına isə müqayisə, müşahidə, ümumiləşdirmə metodları daxildir.

Tədqiqatın elmi yeniliyi aşağıdakılardan ibarətdir:

- Uşaq geyimlərinin xarakteristikası göstərilmişdir;
- Uşaq geyimlərinin xüsusiyyətləri müəyyən edilmişdir;
- Uşaq geyimlərində istifadə edilən parçaları analiz edilmişdir.

Tədqiqatın praktiki əhəmiyyəti. Tədqiqatın nəticələrindən ali məktəblərdə kurs işləri və diplom işlərinin icrasında, məqalələrin və tezislərin hazırlanmasında, parçaların analizində istifadə oluna bilər.

İşin strukturu. Dissertasiya giriş, üç fəsil və altfəsil, nəticə və ədəbiyyat siyahısından ibarətdir.

GİRİŞ

Geyim bədən qorunması vasitələrindən biridir. Yalnız utilitar deyil, estetik, psixoloji, sosial rol da yerinə yetirir.

Geyim üçün materialların çeşidi daim yenilənir. Geyimə olan tələblər istehlakçının məqsədinə, iş şəraitinə, yaşına və cinsinə bağlıdır.

Məlumdur ki, uşaq geyimlərinin istehsalı tekstil sənayesində böyük yer tuturlar. Uşaq geyimlərinə həmişə böyük tələb olur, çünki uşaqlar üçün geyimlər tez-tez yenilənmə tələb edir. Çünki uşaqlar tez böyüyür.

Uşaqlar üçün nəzərdə tutulan hər hansı məhsul keyfiyyətli olmalıdır. Bu, uşaq geyimlərinin tikilməsi üçün seçilmiş parçalara da tam tətbiq edilir. Materialın keyfiyyəti vacib olsa da, onu tək seçim meyarı adlandırmaq düzgün olmaz. Uşaq geyimləri çox yüksək səviyyədə rahat, yüngül, davamlı və praktik olmalıdır. Yaxşı hiqroskopiklik və nəfəs alma çox vacibdir. Onların sayəsində geyim təri yaxşı udur və dərinə quru saxlayır.

Uşaq geyimi üçün parça ekoloji cəhətdən tamamilə təhlükəsiz və aşağı allergik olmalıdır. Uşağın dərisi çox incədir, parça kobud olarsa narahatlıq, qıcıq və sürtülmə yarada bilər. Buna görə də, uşaq geyimləri üçün yumşaq və əl ilə toxunduqda xoş gələn materiallar seçilməlidir. Kiçik yaşlı uşaqlar yeni kostyumları bir neçə dəqiqə ərzində ləkələyə bilərlər. Böyük yaşlı uşaqlara nisbətən uşaq geyimlərini daha çox yumaq lazım olduğu üçün, uşaqlar üçün nəzərdə tutulan parçalar təmizləyicilərin, isti suyun və dəmirin təsirinə qarşı davamlı olmalı, tük tökməməli və ya deformasiya olunmamalıdır.

Uşaq geyimləri üçün hazırlanmış parçalar rənginə və şəklinə görə olduqca müxtəlif olur. Uşaqlar üçün geyim istehsalında universal kiçik və orta ölçülü bəzək motivləri olan parçalara üstünlük verilir. Bu cür parçalar klassik noxud naxışları, zolaqları, hüceyrələri olan parçalardır. Həm də bitki bəzəkləri əks olunan parçalardan geniş istifadə edilir.

Kiçikyaşlı uşaqlar üçün tarla çiçəklərinin (çobanyastığı, qarğıdalı), ev heyvanları və quşları, meşə sakinləri və nağılları (ayı, quş, sincab), sevimli oyuncaqlar, meyvələr, cırtıdanlar, kəpənəklər və s. sadə, aydın və rəngarəng parça modelləri seçmək lazımdır.

Uşaq geyimləri üçün parça seçimi həlli uşağın rahatlığını təmin etməkdən asılı olan məsələdir. Uşaq geyimlərinin tikilməsi üçün çox vaxt parçaların aşağıdakı növləri tətbiq olunur: pambıq, interlok, kulir, lastik, maxra, cersi, batist. Bu parçalar uşağa neqativ təsir göstərmir və uşaq geyimlərinin istehsalında geniş istifadə olunur.

Uşaq geyimlərinin müasir çeşidi bir neçə qrupa bölünür: məqsədi, istifadə olunan materiallar, istehsal texnologiyası. Bu geyim çeşidinin strukturu modellərin inkişafı üçün geniş imkanların yaranmasına və vaxtında səs-küylü geyim yaratmağa imkan verən dekorativ və ifadəli dizayn üsullarını, eləcə də ən funksional formaları və rahat detalları absorbe edən idman geyim, uniforma, gənclər üçün geyim və trikotaj geyimlərindən çox təsirlənir.

Uşaqlar üçün geyim hazırlamaq, dəyişiklik prinsipi və fərdi hissələrinin sərbəst alınması prinsipi əsasında həyata keçirilir. Uşaq geyiminin müxtəlif hissələrini tamamlamaq və birləşdirmək asanlıqla əldə edilir və müasir geyim üçün ən tipik hala gəlir – sahibinə öz mülahizələrinə uyğun müxtəlif geyim əşyalarını seçmək və birləşdirmək üçün psixoloji imkan verir, uşaqların öz geyim tərzini inkişaf etdirməkdə yeniləşdirmə və yaradıcı iştirakını həyata keçirir. Uşaqların həyat tərzinin xüsusiyyətləri nəzərə alınmaqla geyim detalları nəzərə alınaraq, əsasən iki idman növü və romantik inkişaf etmişdir. İdman tərzini - sadəlik, məqsəduyğunluq, rahatlıq simvoludur. Uşaqlar üçün ən çox yayılmış geyim növü - romantik - təvazökar və düşüncəli zərif geyim şəklində başlanır. Bu halda uşaqlar üçün geyim ən çox yetkinlər üçün geyimdən köçürülür.

Uşaqlar üçün geyimdə moda dolayı olaraq ortaya çıxır. Bununla biz şəkillər, siluetlər və həcmlərin belə tez-tez və kəskin dəyişikliklərini müşahidə etmirik. Uşaq geyimlərinin dizaynları və həcmi böyüklərdən daha sabitdir və vaxt və modanın təsiri əsasən detallara və başa çatdıqda hiss olunur. Ancaq, bir çox modellər təşkilatları xüsusi olaraq uşaq geyimləri üçün dizaynlarını təqdim edirlər.

Uşaq geyimləri üçün parça seçimi bir həlldir, onun həllində ilk növbədə uşağın rahatlığı dayanır. Aşağıdakı tipli parçalar ən çox uşaq geyimlərinin tikilməsi üçün istifadə olunur: pambıq, velür və polyester, interlock, kulir, lastik, maxra, cersi, batist, tafta. Bu parçalar körpəyə mənfi təsir göstərmir və uşaq geyim istehsalında geniş istifadə olunur.

Xüsusilə təbii parçalardan hazırlanan uşaq geyimləri üçün parçalar arasında pambıq, yun, kətan və yun daha yaxşı nəfəs ala bilən, mükəmməl higroskopikliyə malik olan parçalardır, yüksək hipoallergenliyi ilə xarakterizə olunur və ən xoş toxunma hissi verir. Uşaq geyimləri üçün pambıq parçalar xüsusilə tələb olunur, bu isə öz növbəsində bir çox növlərə malikdir.

100% pambıqdan hazırlanmış geyim bir əsas çatışmazlığa malikdir - çox tez köhnəlir. Buna görə də, toxunmuş parçalar istehsalında, pambıq ipliklərinə sintetik liflər əlavə edilir. Bu məhsulların gücünü, davamlılığını və onların xidmət müddətini artırır. Bundan əlavə, bəzi məhsulların istehsalında 100% sintetik materiallar, məsələn, poliamid və ya polyester istifadə olunur.

Poliester poliefir liflərdən alınan sintetik materialdır. Yüksək möhkəmlik və uzunömürlülüklə xarakterizə olunur, lakin bu material havanı buraxmır, dərinə nəfəs almağa qoymur. Beləliklə, uşaq aktiv hərəkət edir və bu halda intensiv şəkildə tərləyir, nəm xaricə çıxmıdığı üçün də uşağın bədəni yaş olur. Uşaqlar üçün bu cür parçadan istifadə olunması tövsiyyə olunmur. Ancaq poliester və digər sintetika parçalar uşaq geyimləri üçün astar materialı kimi istifadə oluna bilər, bu da uşağın sağlamlığı baxımından yaxşı olar.

Deyilənlərə əsasən, tədqiqatda uşaq geyimləri və uşaq geyimlərinin hazırlanmasında istifadə olunan parçaları daha ətraflı nəzərdən keçirək.

I FƏSİL. PARÇALARIN ÜMUMNƏZƏRİ MƏSƏLƏLƏRİ

1.1. Parçalar haqqında məlumat və təsnifatı

Parça- tikiş dəzgahında qarşılıqlı saplardan perpendikulyar şəkildə hazırlanmış tekstil materialıdır. Parça, qarşılıqlı olaraq iki keçici perpendikulyar sistemdən ibarətdir. Parça boyunca çalışan şaquli dişlərin sistemi əsas, üfüqi dişlərin sistemi isəildız adlanır. Parçada sapların əsas hörgüsü, parçanın əsas strukturlarından biridir. Parça toxumaları: hamar, atlas, kombinə olunmuş şəkildə olur. Digər yollarla hazırlanmış tekstil materiallarını parçadan ayırd etmək lazımdır. [5, s.17]

Başqa üsullarla hazırlanmış tekstil parçalardan toxunma üsulu ilə istehsal olunmuş, yəni bir-birinə ilgək sıralarıyla bağlanan qeyri-toxuma materiallarından (bunlara yun-keçə və xolst materialını misal çəkə bilərik) hazırlanan trikotaj parçaları ayırmaq lazımdır.

Hal-hazırda sənaye hər biri öz xüsusiyyətləri, quruluşu və xassələri ilə fərqlənən müxtəlif növ paltarlıq parçalar təqdim edir. Parçanın xüsusiyyətləri onu təşkil edən lifin tərkibi ilə müəyyən olunur. Bu gün tikiş üçün nəzərdə tutulan materiallar təbii və kimyəvi liflər əsasında istehsal olunurlar.

Təbii parçalar və onların istehsalında istifadə olunan liflər biki, heyvan və mineral (asbest-odadavamlı mineral) mənşəli ola bilərlər. İlk növbədə, birinci qrupa daxil olan parçalar (bitki tərkibli parçalar) pambıq kolu, kətan saplağı, çətənə, cut, naz və s. bitkidən hazırlanırlar. Heyvan mənşəli təbii parçalar qrupu qoyun, keçi, dovşan, lama, dəvə, alpaqa yunundan hazırlanan məhsullardan ibarətdir.

Heyvan mənşəli müstəqil bir lif qrupunu ipəkqurdunun xüsusi vəzilərindən ifraz etdiyi donmuş ifrazatdan alınan təbii ipək lifləri təşkil edir.

Kimyəvi liflər şərti olaraq 2 qrupa bölünürlər: süni və sentetik liflər. İlk qrupu təşkil edən liflər heyvan, bitki və mineral mənşəli xammalın xüsusi şəkildə emalı nəticəsində əldə olunur. Sintetik lifləri qaz, neft və daş kömür kimi xammaddələrdən sintez üsulu ilə istehsal edirlər.

Süni parçaların ən geniş yayılmış növləri arasında viskoz parçalar (polimer sellüloz məhlulu əsasında əldə olunur), asetat parçalar (asetilsellüloz məhlulu ilə emal edilənlər) və mis-ammonyak tərkiblər var. Kimyəvi-sintetik parçalar kapron, lavsan, xlorin və nitron liflərindən hazırlanırlar.

Parçaların böyük çeşidliliyi bir neçə meyar əsasında təsnif olunur:

- təkibinə görə;
- toxunma şəklinə görə;
- təyinatına görə;
- mövsümə görə;
- işləməsinə görə.

Bütün parça materialları lif tərkibinə görə süni, qarışıq və təbii materiallara bölünürlər. Süni tərkiblər yalnız sintetik materiallardan, qarışıq tərkiblər - təbii və süni xammalı birləşdirirlər, təbii tərkibli parçalar isə təmamilə təbii liflərdən toxunublar [5, s. 47].

Çox zaman məişət geyim və əşyalarının tikişi üçün təbii və qarışıq parçalar istifadə olunur. Təbii liflər qrupu aşağıdakı lif tiplərini birləşdirir:

- ipək;
- pambıq parça;
- yunlu;
- pambıqlı.

Yuxarıda qeyd edildiyi kimi bütün parçalar ilkin xammalın keyfiyyət və xarakterik cəhətlərinə, xüsusiyyətlərinə görə fərqlənirlər. Tikişçilikdə istifadə olunan ən geniş yayılmış və tez-tez istifadə olunan parçalar aşağıda göstərilmişdir.

Pambıq parçalar. Bu növ parçalar paltarlar, alt paltarları, evə gərəkli məişət aksesuarlarının hazırlanması üçün istifadə olunan parçalar arasında ən geniş yayılmışdır. Onların məşhurluğu nəm keçiricilik, davamlılıq və gigiyeniklik kimi yüksək keyfiyyət və xüsusi cəhətlərindən asılıdır.

Pambıq parçadan hazırlanan məhsullar gözəl xariçi görünüşü ilə diqqət çəkirlər. Bununla yanaşı onları yumaq və ütüləmək rahatdır.

Pambıq parçaları həm təmiz xammaldan (pambıqdan), həm də əlavələrlə (təbii və süni liflər) istehsal edirlər.

Pambıqdan hazırlanan parçanın tarixi bir minillik tarixi çərçivədə hesablanmır, onun ixtirası qədim dövrlərə dayanır. Bu müddət ərzində pambəq parçaların çeşidi 1000-ə yaxın növdə genişlənmişdir. Materialın belə geniş yayılmasına səbəb kimi aşağıdakı xüsusiyyətləri göstərə bilərik:

- Hiqrostopiklik;
- Sərfəli qiymət;
- Davamlılıq;
- Yumşaqlıq;
- Ekoloji təmiz olması.

Pambıq parçanın çatışmayan cəhəti yüksək səviyyədə qırışması (əzilməsi) və daralmasıdır. Bu çatışmamazlıqları aradan qaldırmaq üçün materialın xammalına sintetik liflər də daxil olmaqla digər liflərlə qarışdırırlar və ya birləşdirirlər.

Parçanın istehsalı pambıq kolundan qozanın toplanılması ilə başlayır. Daha sonra qozalardan parçanın əsasını təşkil edəcək pambıq lifini çıxardırlar. Pambıq lifi nə qədər uzun olsa, material bir o qədər keyfiyyətli olacaq. Pambıq xammalını təmizləyib, sortlaşdırırlar. Sonra onlardan sap hazırlayırlar. Parçanın davamlılığı sapların burulma üsulundan və qalınlığından asılıdır. [8, s. 112].

Pambıq saplarının yırtılmaların qarşısını almaq və davamlılığını artırmaq üçün yapışdırılırlar. Əyirmə fabriklərində bilavasitə parçanın özünü istehsal edirlər. Pambıq parçalarının çeşidini əmələ gətirən bir çox parçalar kətan toxunması və onun törəmə növləri ilə toxunurlar. Jakkard, xırda naxışlı və s. toxuma növləri də istifadə olunur. Parça ağardıldığı üçün onun ilkin rəngi ağdır. Yapışqandan təmizləndikdən sonra materialı rəngləyirlər və ya printli parça lazımdırsa şəkil çəkirlər. Daha sonra pambıq təkrarən emal oluna bilər.

Təyinatlarına görə pambıq parçalar məişət və texniki istifadə üçün parçalara bölünürlər. Pambıq parçaların 17-i qrupu mövcuddur: alt paltarlıq, geyimlik, dəsmallıq, şallıq, astarlıq, tiklik, geyimlik, mebel-dekorativ məqsədli, çarşafıq parçalar, xovlu, sərt parçalar, çit, bez, satin, marla, bağlama, texniki parçalar.

Mövsümü əlamətlərinə görə təsnifləşdirilmiş parçalar daha aydın anlaşılırlar. Bu təsnifləşdirmə daha çox geyimlik qruplarda aktualdır. Ona aşağıdakı növlər aiddir:

- Demisezon parçalar. Parçanın istehsalı kətanı, sarja və xırda naxışlı toxunma ilə həyata keçirilir. Demisezon parça materialları üçün parçanın böyük çəkisi, gücləndirilmiş quruluşu və davamlılığı xarakterikdir. Bu yarımqrupanın parçalarının adları çox vaxt yun parçaların adlarıyla eyni olur. Demisezon parça materiallarına şotlandka, krep, tafta, poplin, harus, yun patava, pike və s. aiddir.

- Yaylıqlar. Çox zaman yüngül açıq rəngli parçalar olur. Kətanı, jakkard, qarışıq toxuma tipləri ilə hazırlanırlar. Yaylıq parçaların çeşidi özündə markizet, batist, vual, perkal və bir çox başqa parça növlərini birləşdirir.

- Qışlıq. Adətən bu parça xovlu və ya tüklü olur. Parçalarda xovlu səth və yüksək sıxlıq toxuma vaxtı arqac saplarının daranması hesabına əldə olunur. Bu yarımqrupa flanel, bayka və bamazı kimi parçalar daxildir.

Pambıq sapından həm qalın, həm də nazik parçalar hazırlana bilər. Toxunmanın müxtəlifliyi və fərqli qalınlığındakı sapların istifadəsi həm vual kimi zərif parçanı, həm də bayka kimi isti, qalın materialı əldə etmək imkanı yaradır. Bu parça materiallarının adları çox vaxt ipək, yun və kətan materialların adları ilə üst-üstə düşür.

Materialların adları eyni ola bilər, parçaların tətqibləri isə bir-birindən tamamilə fərqlənə bilər. Bu hal materialın çox vaxt toxunma üsuluna görə adlandırılmasıyla izah olunur və bir toxuma üsulu bir çox xammalın istehsalında istifadə olunur. [4, s. 215].

Parçaların təsnifatı aşağıdakı kimidir:

1. Pambıq parçalar. Pambıq parçalarının çoxu eyni strukturlu olur. Parçalar darayıcı , karda və aparat ipliklərindən və son illərdə fərqli xətti sıxlığı və strukturunda olan ipliklərdən hazırlanır.

Pambıq parçalar yüksək gigiyenik xüsusiyyətlər, yaxşı aşınma müqaviməti və ölçü sabitliyi ilə xarakterizə olunur. Qarışıq parçalar pambıq lifləri tərkibindəki pambıq-viskoz, pambıq iplik, pambıq poliefir iplikdən hazırlanır, pambıq liflərinin tərkibi isə 50% -dən çoxdur [2, s.9].

Pambıq parçalarının çeşidlərində, illər ərzində istehsal edilmiş sabit strukturu və xüsusiyyətləri olan müəyyən edilmiş müəyyən klassik parçalar qrupu formalaşdırılmışdır.

Çit - 90-103 g / m² səth sıxlığı olan iplikdən hazırlanan düz hörgü strukturlu pambıq bir parça növüdür; müxtəlif, bədii və rəngli tərtib edilmiş halda istehsal olunur.

Bez-, 124-145 q / m² səth sıxlığı olan düz toxunmuş pambıq toxumasıdır; çit ilə müqayisədə, mürəkkəb şəkilli parçadır.

Satin - satin hörgüsündən istifadə etməklə yoğun toxunuşu ilə yaranan düz, parlaq bir səthli parçadır. Satinin, ağartılmış, boyalı, parlatılı, gümüşü- ipək növləri mövcuddur.

Karda və ya pnevmomexanik iplikdən hazırlanmış satin səthinin səth sıxlığı 128-dən 150 q / m³-ə qədərdir; tərkibində 33% yüksək modullu siblon lifi ilə qarışıq satin iplər var (554-cü maddə) [8, s.14].

Daranmış iplikdən hazırlanan satin ; hamar, parlaq bir səth və yüksək istehlak xassələri ilə incə və yüngül materialdır (113-130 q / m³). İncə lifli pambıqdan olan satin xüsusilə yüksək keyfiyyəti ilə fərqlənir. Onlar 33% yüksək modul lif tərkibi ilə taralanmış pambıq ipdən istehsal olunurlar.

İkiüzlü kulir trikotaja lastik deyilir. Bu trikotajın hər iki üzündə üz və astar ilmə sütunları qanuna uyğun olaraq təkrar olunur. İkiüzlü trikotajın qalınlığı birüzlü trikotajın qalınlığından təxminən iki dəfə çox olur. Birüzlü trikotaja nisbətən lastikin

elastikliyi xasiyyəti yüksəkdir yəni, istismar zamanı çox dartılıb yığılma 21 qabiliyyətinə malikdir. Lastik hörülmənin alt tərəfindən sökülür. Bu üstünlükdən istifadə edib, lastikdən hazırlanan əşyaların alt tərəfini tikirlər. Eninə hörülən trikotaja ikiastarlı, interlok, örtüklü, jakkard trikotajı daxildir.

Yay parçalarının alt qrupu, kiçik səth sıxlığı, strukturun yaxşı keçiriciliyi ilə xarakterizə olan daraqlanmış və kardalanmış parçaları birləşdirir. Onlar qrupun məhsul çeşidinin yüngül yay məhsullarının istehsalı üçün nəzərdə tutulub. O, həmçinin yüngül pambıq parçalarının klassik növlərini, eləcə də onların yeni növlərini təqdim edir. Aralığın bu alt qrupunun parçaları ağartılmış, boyanmış halda istehsal olunur, buparçaların bir hissəsi merserizasiyaya məruz qalır.

Batist- yumşaq ipək parıltılı və yüngül incə iplikdən hazırlanmış, (55-70 q / m²), (0.15-0.20 mm) düz hörgülü parçadır.

Markizet- bir neçə sərt yüksək keyfiyyətli burulmuş iplikdən alınan parçadır.

Vual- elastiklik və sərtliyə malik olan düz hörgülü nazik, yarı şəffaf bir parçadır.

Maya- vual müqayisədə daha sıx strukturlu parçadır.

Kiseya- dar kompaktlaşdırılmış zolaqlı hüceyrələri meydana gətirən seyrək strukturlu, düz hörgülü iplikdən hazırlanmış nazik, yüngül parçadır.

Qış alt qrupu sıx birtərəfli və ikiqat tükü parçalardan ibarətdir ki, bu da istilik qoruyucu xüsusiyyətləri və yüksək higroskopik xüsusiyyətlərinə malikdir. Bu cür parçalar, uşaqlar üçün mövsüm və qış məhsullarının hazırlanmasında və yaşlı qadın paltarları, üçün geniş istifadə olunur. Parçalar, boyalı və ya sıx naxışlı şəkildə istehsal olunur [4, s.12].

Flanel - qalın şaft ipliklərindən yaranan cüt tərəfli xovlu klassik qış örtüyüdür, pnevmomexanik iplikdən hazırlanmış düz toxuma ilə hazırlanır və 160 ilə 200 q / m² arasında bir səth sıxlığına malikdir. Flannellər formalaşdığı şaquli istiqamətində yerləşən pambıq-viskoza ipdən hazırlana bilər; daha yumşaq və ipək boyunlarından

fərqlənirlər. Əlavə olaraq, flanenlərin istehsalı zamanı hər iki sistemdə və ya sistemlərdən birində 33% yüksək modul lif tərkibi olan pambıq iplik istifadə olunur.

Bumazeya- karda və pnevmomexanik toxumadan hazırlanan xovlu parçadır. Rəngli bumazeyanın əriş tərəfində xovlu hissələrdən naxışlar əmələ gəlir. Art 1673 Bumazeya viskoza ipliindən hazırlanır ki, hansı ki buda ona parıltılı və gözəl görünüşlü xov bəxş edir.

2. Kətan parçalar. Kətan toxumalarının diapazonu başqa tipli parçalardan daha yaxşıdır, ipliy tərkibində və strukturunda daha az fərqlidir. Pambıq iplik, poliefir liflər və ipliklərdən istifadə edilən yarımkeçirici parçalardan ibarətdir. Kətan məmulatları əsasən məişətdə istifadə olunan parçalara aiddir. Onların müsbət cəhəti gigiyenik xüsusiyyətləri və çirklənməyə davamlılığıdır. Yeganə mənfi cəhəti isə materialın tez əzilməsidir.

Polotno- əsasən kətan və yarım kətandan hazırlanmış jakard toxumadan hazırlanmış materiallardır. Bezlər ağ və yarım ağ rəngli olurlar. Qalınlığın görə nazik, orta, qalın, xovlu ipliklərdən hazırlanırlar. Polotnalar yataq dəsti, süfrə və kostyum tikişində geniş istifadə olunur. Polotnanın xovlu hissəsinin strukturu dəbin istiqamətindən asılıdır.

Bortovka - quru iplikdən hazırlanmış kətan ipdən yastıqlı material, toxuculuq düzənliyi yalnız zinət əşyaları və yarım çarxlar ola bilər. Bortovka hamar rəngli, qeyri-büzülməksiz, yapışan örtüklə hazırlanmışdır. Kətan və kətan nitron astarlı istehsal edilə bilər.

Pambıq parçalarının qrupu, kətan parçalarının çeşidində əhəmiyyətli bir pay təşkil edir. Kətan parçaları asidik, ağ, yarı ağ, boyalı, çox rəngli və melanj halında mövcuddur. [5, s.19]

Kiçik bir qrup, ağ və ya sərt fonda pambıq parçalardan ibarətdir, qiymət siyahısının sonu isə nazik sərt parçalar qrupuna verilir. Onlar nisbətən yüngül (yerüstü sıxlığı 130-155 q / m²) və yay geyimləri tikmək üçün istifadə olunur.

Həmçinin, kiçik bir qrup birləşmə toxunuşlu boya örnəklərindən ibarətdir, bu qrup düz naxış və ya merejkaya bənzəyir. 137-150 q / m² səth sıxlığı olan parçalar

daha ağır (180-g-230 q / m²) geyim-kostümlü parçalardan hazırlanmış paltarların istehsalı üçün nəzərdə tutulmuşdur.

Kətan paltarlar çeşidinin ikinci böyük qrupu, 33%, 50% və 62% -li lif ipdən hazırlanan kətan qarışığıdır. Lino-lavsan toxumları pambıqdan daha ağırdır, onların səthi sıxlığı 150-280 q / m³ arasında dəyişir, lakin burada paltar və paltar qrupları fərqlənə bilər. Melanj və çox rəngli lavsan parçaları müxtəlif dama və xətt nümunələrinə malikdir.

Kətan parçaların 3-cü böyük qrupuna, pambıq ipliklə lino-lavsan ipinin qarışığından hazırlanan parça növləri daxildir. Bu, yüksək sürtülməyə davamlı və yaxşı gigiyenik xüsusiyyətləri olan yüngül, incə və daha az sərt parçalar əldə etməyə imkan verir.

Kiçik bir qrupa (apt. 062292, 062293, 062294) tipli parçalar daxildir ki, hansı ki bu parçalar pambıq və poliefir iplərinin birləşməsindən əmələ gəlir. Bu birləşmə arıca olaraq parçaya xüsusi parıltı verir.

3. Yun parçalar. Yunlu parçalar bir sıra qiymətli parçalardır. Onlar gözəl, davamlı və yaxşı istilik izolyasiya xüsusiyyətləri vardır.

Yundan hazırlanmış yun parçalarının çeşidində 1000-dən çox artikul, yəni təmiz yundən başqa yarım yunlu parçalar da geniş yayılmışdır. Yun toxumları iplik istehsalının qalınlığı və metodundan asılı olaraq incə-parça və qaba toxunmuşludur. İstifadəsinə görə, onlar paltar, kostyum və palto üçün bölünürlər. Çox hallarda yunlu parçalar yaxşı quruluşludur, asanlıqla kəsilir və kobud səthinə görə digər ipliklərlə qarışırlar. [9, s.16]

Yün sənayesi, toxunma nümunəsini qismən və ya tamamilə təşkil edən, hissəli örtüklü, aydın şəkildə müəyyən edilmiş hörgü modelləri və daha ağır, qalın parçalar istehsal edir. Sonuncusu, yun növündən asılı olaraq, parçalar yaxşı və qaba növlərə bölünür. Ümumi sərbəst istehsal olunan parçalardan 40% -i tərtibli parçalar, 43% -i qalın və yalnız 17% -i toxumalı parçadır.

Daranmış iplikdən hazırlanmış parçalar əsasən kostyum hazırlamaq üçün istifadə olunur; bu parçalar daha kiçik bir hissəsi geyim paltarların kiçik bir qrupdur.

Sukkon parçalardan ilk növbədə qış palto və şinəllərin hazırlanmasında istifadə olunur. Daha zərif sukkon parçalardan (26%-li) kostumlar, ondan daha da nazik olan sukkon parçalardan qadın libaslarının hazırlanmasında istifadə olunur.

Yun sənayesi tərəfindən istehsal olunan parçalar xüsusilə xammal tərkibinə görə müxtəlifdirlər. İncə, yarı incə, qaba yunla yanaşı, kimyəvi lifvə pambıq qarışıqlı parçalar, həmçinin heterojen liflərdən hazırlanmış parçalar da istehsal olunur [3, s.14].

4. İpək parçalar. İpək parçalar təbii ipəkdən, süni və sintetik lifdən və ipdən hazırlanır. Təbii ipək parçalar, ipək parçalarının ümumi sayının təxminən dörd faizini təşkil edir, buna görə də zərif paltarlar və bluzların istehsalında istifadə olunur. Təbii ipəkdən hazırlanan parçalar yaxşı gigiyenik xüsusiyyətlərə malikdir, İpək parçanı emal prosesi çətindir.

İpək toxuculuq növlərinin xammal tərkibi qruplara bölünür:

- ipək (təbii) iplərdən,
- digər iplər və liflər olan ipək iplərindən,
- süni iplərdən,
- digər liflər və süni iplərdən,
- sintetik iplərdən,
- digər iplik və sintetik ipliklərdən,
- süni liflərdən və digər liflərin birləşməsindən,
- sintetik liflərdən birləşməsindən.

Klassik ipək parçalara aşağıdakılar daxildir:

Krep - şifon - yüngül (25-48 g / m²) incə (0,11-0,20 mm) iki, üç iplikli ipək krep bükülməsindən yaranan şəffaf düz toxumadır; yumşaq və bir qədər seyrək bir quruluşla fərqlənir. Krep-şifon ənənələrində 11043, 11083 [2, s.17] maddələrindən hazırlanmış geyimlər hazırlanır.

Krep jorjet, üç-dördlük iplikdən yarım səhəli, yüngül (42-67 q / m²) və incə (0,14-0,28 mm) düz toxunuşlu parçadır; krep-şifona nisbətən daha plastik və daha ölçülə bilən sabit, sərt örtüyü var. Müasir çeşiddə, klassik krep jorjet tiplərinə əlavə olaraq, ondan bənzər geyimlər də (11045, 11082, və s.) istehsal olunur.

Krepdeşin - ipəkdən hazırlanmış ipək toxuması əsasında hazırlanmış yarım krep parçadır; Parçanın gözəl, incə (krep) səthi, elastikliyi və yumşaq xov səthi var. Təbii ipək parçalar arasında ən məşhur paltar parçalarının krepləri əhəmiyyətli bir çeşid qrupu təşkil edir [2, s.13].

Krep - qofre - fərqli dərəcədə krekin bükülmə dərəcəsi olan əriş iplərindən istifadə edərək yaranan uzununa qırıq ilə xarakterik bir səthə malikdir və buna görə də müxtəlif büzülmə dərəcələri vardır.

Krep-qofre, krep-jorjet və krepdeşin bazasında istehsal olunur.

"Nejonost" parçasında (art.11075) böyük və kiçik qrof bölmələrinin bir-birini özünəməxsus əvəzləməsi ipək sapların maili burulması hesabına əldə olunur, eninə cərgələrdə isə krep sap arqacının burulma istiqamətində hazırlanırlar, bu da nəm-isti emalı zamanı eninə doğru daralmaya səbəb olur. Qofre tipli parçalar digər parçalardan yuyulan zaman dartılma və elastikliyinə görə fərqlənilirlər.

Qofre tipli parçalar digər parçalardan yuyulan zaman dartılma və elastikliyinə görə fərqlənilirlər.

Krep - satin - sıx, ağır (89-97 g / m²) toxunuşlu toxumaya əsasən xam ipəkdən hazırlanır və nəticədə incəlikli ön və parlaq arxa səthi olur; Krep-satin tez-tez gecə mərasimi paltarları üçün istifadə edilir [5, s.21].

Fulyar- xoş yumşaq, incə bükülmüş iplərdən hazırlanmış düz hörgülü yumşaq toxunuşlu parça növüdür; fulyard aşağı səth sıxlığına (30-54 g / m²) və kiçik qalınlığa (0.08-0.12 mm) malikdir.

Polotno- ipək və kətan ipliindən hazırlanmış, 60 - 100 g / m² səth sıxlığı və 0,20-0,30 mm qalınlığı olan yumşaq parça növüdür.

Vilvet poliester liflərinin tərkibindəki 20% miqdarda olan qarışıq da ipək-polistirol iplik yığını var ki, bu da aşınma müqavimətini artırır və xovun uzunömürlülüyünü artırır. Məxmər geyimlər (24004 nömrəli) krep ipək ipliği və viskoz ipliklərinin toxunuşu əsasında istehsal olunur. O, qısa, sıx, yumşaq xovu ilə fərqlənir. Vilvetin- viskoza ipliğindən hazırlanmış xovu vardır.

Məxmər - velür (art. 24005) krep ipək əsasdan və viskoza sapından hazırlanan hündür sıx meyilli xova sahibdir . Yeyindirilmiş məxmər–velür məxmər - velür əsasında hazırlanır və ondan qəlibin müəyyən modelə uyğun yeyindirilməsilə əldə olunan yarı şəffaf krep fonda qabarıq təsviri ilə fərqlənir.

1.2. Parçaların istehlakçı xüsusiyyətləri

Parçaların istehlakçı xüsusiyyətləri onların dizayn və istehsal prosesində formalaşır. İstehlakçı xüsusiyyətlərinin aparıcı faktorları aşağıdakılardır: lif tərkibi, toxuculuq ipliklərinin strukturu, toxumaların strukturu, onların xüsusi strukturu. Bundan əlavə, istehsalın bütün mərhələlərində müəyyən istehsal əməliyyatlarının icrasının fərdi texnoloji xüsusiyyətləri toxumaların xüsusiyyətlərinə müəyyən təsir göstərir. Parça xüsusiyyətləri sabit qalmır, məhsulun iş şəraitinin təsiri altında saxlama, nəqliyyat zamanı dəyişə bilər. Bütün amillər parçaların istehlakçı xüsusiyyətlərinə kompleks təsir göstərir. [10, s.31]

1. Əməliyyat xüsusiyyətləri. Əməliyyat xüsusiyyətləri toxumaların dayanıqlılığından asılıdır. Bunlara parçanın uzanma, aşınma müqaviməti və s. daxildir.

Parça kütləsi xammalın istifadəsini xarakterizə edir və onun məqsədini müəyyən edir. Xüsusiyyət 14-1110 q kütlə arasında dəyişir.

Parçanın möhkəmlik müqaviməti –bu məhsulun xidmət müddətini müəyyən edən əsas göstəricilərdən biridir. Gərginlik və parça uzanması lif növünə, iplik keyfiyyətinə, sıxlığına əsaslanır. Bu göstərici əsasən şəffaflıqda, yun üçün 50 mm uzunluğunda və 100 mm uzunluğa qədər, digər parçalar üçün 200 mm uzunluğunda olan göstəricidir. Parçanın möhkəmliyi 1-dən 17.4 N(nyuton)-ə qədərdir.

Parçanın uzanması qüvvə ilə eyni vaxtda müəyyən edilir və millimətlərlə ifadə edilir (mütləq uzama). Uzatma tam, davamlı, möhkəm və plastik ola bilər.

Aşınmaya qarşı müqavimət müxtəlif quruluşlarda sürtünmə zamanı parçanın aşınmasını xarakterizə edir. Bu göstərici parçanın səthinin strukturu və ölçüsündən asılıdır. Parçanın səthi daha hamar, aşınmaya qarşı daha yüksək olur.

Büzmə- mexaniki təsir nəticəsində parçada qırçın yaranmasıdır. Büzmədə lifin görünüşü, incəliyi, uzunluğu və bükülməsi, həmçinin havanın nəmi büzməyə sarsıdıcı təsir göstərir. Yüksək elastiklikli parçalar yararsız hesab olunurlar. (təmiz boyama). Pambıq, kətan və viskoz toxumaları yüksək çöküntü ilə xarakterizə olunurlar [11, s.24].

2. Gigiyenik xüsusiyyətlər. Bu xüsusiyyətlər insan bədənində toxumaların zərərsizliyinin dərəcəsini və onlardan istifadə edildikdə rahatlıq səviyyəsini təyin edir. Kumaşların gigiyenası hava və buxar sızdırmazlığına, toz tutma qabiliyyətinə, istilik keçiriciliyinə, higroskopikliyə, su keçirməzliyindən asılıdır.

Hava keçirmə - parçanın hava keçirməsi qabiliyyəti. Bir saniyədə 1 sm^3 -dən keçən millimetrdə hava miqdarı xarakterizə olunur. Hava keçirməsi parçanın strukturuna daxildir.

Toz tutumu - bir parçanın tozu tutma qabiliyyəti. Xovlu olan parçalar ən böyük toz tutma qabiliyyətinə malikdirlər.

İstilik keçirmə - parçadan keçən isti kütləsi ilə xarakterizə olunur.

Higroskopiklik - toxumanın ətraf mühətdən nəmlənməsini və onu uzaqlaşdırma qabiliyyətidir. Bu göstərici lif quruluşu, ətrafdakı havanın temperaturu və nəmindən asılıdır. Kətan, pambıq və yunlu parçalar yaxşı bir higroskopikliyə malikdir, əksinə sintetik liflərdən hazırlanan parçaların higroskopikliyi -zəifdir.

İstilik doymu - insan orqanını aşağı ətraf mühit temperaturlarından həddindən artıq istilik itkisindən müdafiə etmək üçün toxumaların qabiliyyətidir [7, s.18].

3. Parçaların estetik xüsusiyyətləri. Bu xüsusiyyətlər onun toxumasına, rənginə, parılmasına, əməl edən toxumanın görünüşünü təşkil edir. Parça toxuması dedikdə onun səthinin təbiətini anlayırıq. Rəng də parça görünüşünə böyük önəm verir. Düzgün parçalarda, rənglər daha parlaq və daha yüngül görünür.

Parçanın parıltısı onun fakturasından asılıdır.

Draplaşma- parçanın öz çəkisi altında qırçın yaratmasıdır. Bu parçanın sərtliyindən asılıdır.

4. Eqronomik xüsusiyyətlər: Hiqroskopik xüsusiyyətlər: Hiqroskopiklik- parçanın suyun özünə çəkməsinə deyilir.

100 faizə yaxın nisbi hava nəmişliyində saxlandıqdan sonra nümunənin ölçüsünün böyüməsi quru nümunənin kütləsinin nisbəti əsasında (faizlə) ölçülür.

nəm keçiriciliyi suyu buxarlandırma qabiliyyətini xarakterizə edir. Nümunənin kütləsini azalması, ilk növbədə nəmlikdə 100 faizə yaxın, sonra 0 faizdə saxlanaraq quru nümunənin kütləsi ilə müqayisədə (faizlə) ölçülür.

su əmiciliyi materialı suya batırıldıqda su udmaq qabiliyyətini xarakterizə edir. Quru nümunənin kütləsinə nisbətə nümunənin çəkdiyi suyun kütləsinə görə (faizlə) ölçülür.

Hiqroskopik xüsusiyyətlər əsasən xammal kompozisiyasından asılıdır. Yüksək hiqroskopik görünüş - sintetik materiallardır. Bu xüsusiyyətlər paltar və yüngül parçalar üçün xüsusilə vacibdir.

Keçiricilik: hava keçiriciliyi özündən hava keçirmək qabiliyyətini xarakterizə edir. Mütəmadi aşağı təzyiqində parçanın hər iki tərəfindən, əsasən, məsaməlilik və qalınlığından 1 s ərzində 1 m²-dan keçən havanın miqdarı ilə (dm³ / m² · s) ölçülür.

buxar keçiriciliyi yüksək nəmli olan mühitdən suyun buxarını aşağı nəmlikdə bir mühitə keçirmək qabiliyyətini xarakterizə edir. Nümunə parçadan keçmiş su buxarının həcmi eyni miqdar suyun eyni zaman ərzində açıq qabdan buxarlanması nisbəti ilə (faizlə) ölçülür. Məsaməli struktura malik hidrofilik lifli parçalar yüksək buxar keçiriciliyinə malikdirlər.

suyadavamlılıq (sukeçirmə). Suyun daxil olmasına mane olmaq qabiliyyəti ilə xarakterizə olunur. Qarşı tərəfdə su damlları görünənə qədər nümunəyə göstərilən təzyiqin böyüklüyü ilə (Pa) ölçülür. Sukeçirmə və suitələyici hissələri olan parçaların keyfiyyətinə nəzarət zamanı müəyyən olunur.

Elektrikləşdirilmə. Xüsusi səth elektrik müqavimətini (Om) xarakterizə edilir. Elektrostatik yüklərin dağıdılma dərəcəsi onun dəyərindən asılıdır.

İstilik qorunması. Parçanın istiliyi saxlamaq qabiliyyətinə təsir göstərən ümumi istilik müqavimətini xarakterizə edən amillər var. Ən yaxşı istilik qoruyucu xüsusiyyətləri, kompleks toxuculuqlarının yunlu parçaları, yüksək sıxlığa və qalınlığa malikdir.

Parçanın qatlanması və qablaşdırılması. Parçalar qatlama prosesində tikə formasında olurlar. [11, s.18]

Bütün parçalar üçün eyni tip və növ hissələrin komplektlərinə olan ümumi tələblər dövlət standartları tərəfindən nəzərə alınıb. Parça içərisində kəsilmiş hissələrin miqdarı məhdudlaşdırılır.

Parçada eyni növ, artikul, rəng, çalar, təsvirə malik parça kəsimleri komplektləşdirilməlidir.

Qatlanan üsullar dəyişir və parçanın növü və genişliyinə əsaslanır; ilk növbədə qablaşdırma və etikətləmə standartları göstərilmişdir.

Uzun məsafələrə daşınması üçün toxuculuq materialları sərt, yarı sərt və yumşaq qablarda qablaşdırılır.

Taxtadan hazırlanmış qutulara əzilməyən parçalar yığılır.

Yarımsərt qablaşdırmaya preslənmiş vəziyyətdə olan parçaların kağıza bükülərək metal tel və ya lentlə bağlanan bağlamalar aiddir. Yarımsərt qaba daha çox parça qablaşdırılır.

Yumşaq bağlamalara rulon və yumşaq kiplər yerləşdirilir. Bunlara xovlu parçalarda aiddir. Yumşaq parçalar öz formasını itirməsin deyə, rulon bağlamalar metal lent ilə bağlamaya birləşdirilir.

Parçalar və parakəndə mallar əlavə qablaşdırma olmadan yalnız furqonlarda və ya konteynerlərdə nəql edilə bilərlər.

Markalama. Etiketlərə marka və onlara keyfiyyət və miqdarı haqqında məlumatlar əlavə olunur. Möhür parçaya əks tərəfdən əksinə yuyulabilən boya ilə tətbiq edilir, beləliklə boya ön tərəfə keçmir. Markada firmanın adı - istehsalçı və QCD nəzarətçisinin nömrəsi qeyd olmalıdır. Parçanın yuxarı hissəsində parça içində parça uzunluğunu göstərən əlavə bir möhür olmalıdır.

Əlavə bəzək növləri ilə işlənmiş parçaların artikul nömrəsinə şərti hərf qeydləri əlavə edilir.

Parçalara qalın kağızdan və ya karton materildən olan etiketlər yapışdırılmalıdır.

Parçalara yerləşdirilmiş etiketlərdə istehsalçının adı, ticarət nişanı və yeri, məhsulun istehsalına uyğun olan normativ və texniki sənədlərin adı, parça nominal genişliyi, liflərin və ipliklərin adı olmalıdır.

onların faiz miqdarı, işləmənin növü, rəngin davamlılığı, təsvirin nömrəsi və forması, parçanın sayı və növü, parça içindəki hissənin uzunluğu, parça içərisində kəsilmə sayıları (parçada birdən çox kəsik olduğu zaman göstərilir), əzilməyən mallar qrupu (bu göstərici yalnız normativ və texniki sənədlərdə nəzərdə tutulmuş parçalarda göstərilir), 1 m parçanın parakəndə qiyməti, buraxılış tarixi, nəzarətçi nömrəsi, "D" indeksi (uşaq assortimenti üçün).

1-ci sort parçaların etiket rəngi - açıq tonda ; 2-ci sort üçün - diaqonal üzərə mavi zolaqlı ; 3-cü sort ipək parçalar üçün - diaqonal üzərə qırmızı zolaqlı olmalıdır.

Hər parça hissəsinə, parakəndə hər məhsula və kimyəvi liflərin tətbiqi ilə hazırlanan ölçülmüş parçanın hər dəstəsinə məhsula qulluq üsulları qeyd olunan qeydlər əlavə olunmalıdır.

Hər növün qablaşdırmasını rəqəm şrifti ilə markalayırırlar, ilk iki rəqəm anbarın nömrəsini bildirir, sonrakı rəqəmlər bağlama yerinin sıra nömrəsini göstərir

Saxlama. Parçalar 15-180 ° C temperaturda və 60-65% nisbi rütubətdə quru daxili anbarlarda saxlanılır. Yüksək temperatur (30-400C) və yüksək nəmlik (65% -dən yuxarı) toxuma məhv edən mikroorqanizmlərin inkişafına kömək edir. Bundan əlavə, yüksək temperaturda polimerlərin yaşlanmasına bağlı toxuma xüsusiyyətlərinin tədricən pisləşməsi prosesi sürətlənir.

Temperatur aşağı düşdükdə parçaların nəm çəkməsi və istehsala yararsız olma faizi daha yüksək olur.

Anbardakı havanın temperaturu və nisbi rütubətini nəzarət etmək üçün hiqrometr və ya psixometrlər quraşdırılmalıdır.

Uzun müddət günəş işıqlarının birbaşa təsiri altında qablaşdırılmamış qalan parçaların rənglərinin dəyişə biləcəyini (rəngsizləşmək, solmaq) xatırlamaq lazımdır. Bununla yanaşı, ultrabənövşəyi şualar bir çox mikroorqanizmlərin inkişafını ləngidir, buna görə də parçaların qorunduğu məkanın işıqlı olmasını təmin etmək lazımdır. [6, s.14]

Yunlu parçalar güvədən qorunmalıdır. Güvələri qorxutmaq üçün müxtəlif preparatlar tozlar, həllər, aerosol şəklində istifadə olunur.

Qablaşdırılmış (bağlamalar, yeşiklər, qutularda) və qablaşdırılmamış (hissələrdə və dəstələrdə) tekstil məhsulları bir-birindən ayrı saxlanmalıdırlar. Qablaşdırılmış parçalar qruplar üzrə yığılır: kostyum, paltar, palto və s. qutular, yeşiklər nizamlı altlıqlar üzərinə 4-5 qat şəklində 2m-dən yüksək olmamaq şərti ilə yığılır.

Qablaşdırılmamış tekstil məmulatları üçün anbar yerləri lif növləri üzrə ixtisaslaşmış olmalıdırlar: pambıq parça, yun, ipək, kətan və s. Parçalar qruplar, artikullar, təsvirlər şəklində stellajlara yerləşdirilirlər. Qablaşdırılmış məhsulların saxlandığı stellajlarda işarələr yerləşdirilməlidir: sıra nömrəsi, stellajların yerləşməsi, stellajın nömrəsi, parça qruplarının adı (alt paltarı, kostyum, geyim və s.) [12, s.19]

Parçaları birbaşa günəş işığından və tozdan qorumaq üçün şkaflar pərdələrlə örtülməlidir.

İpək və yunlu parçalar kağıza bükülü halda olurlar. Qiymətli əşyalar karton qutularda və ya xüsusi qutularda saxlanılır.

Saxlanarkən, döşəmə istilik sistemi və digər istilik qurğuları, divarlardan 20 sm, elektrik lampalarından isə 50 sm məsafədə məsafədə yerləşdirilməlidir. Bir sıra amillərin (nəm, temperatura, işıq, oksigen, toz və s.) təsiri onların ümumi istehlakçı xüsusiyyətlərinə, eləcə də nümunənin asanlıqına əsaslanaraq nəzərə alınır.

Bütün işçilər məhsulun qəbulu və saxlanmasıyla bağlıdırlar və bu göstərişlərə əməl etməlidirlər.

1.3. Parçaların keyfiyyətinə qoyulan tələblər

Hazırlanan parçalar, keyfiyyət göstəricilərinə görə, inkişaf etmiş və təsdiq edilmiş standartlara uyğun olmalıdır. Keyfiyyətin nəzarəti nəzərə alınmaqla, keyfiyyət göstəricilərinin normativ-texniki sənədlərin tələblərinə uyğunluğunu yoxlamaq lazımdır.

Keyfiyyət dərəcəsinin qiymətləndirilməsi keyfiyyət göstəriciləri nomenklatura seçimi mənasına gəlir, onların rəqəm mənalarının anlaşılması, əsas və əlavə göstəricilərin seçilməsi və hesablanmasıdır. Yeni parçanın keyfiyyət səviyyəsinin qiymətləndirilməsi vacib əhəmiyyət daşıyır. Bu halda parçanın keyfiyyətinin əsas göstəricisi - onun uyğunluq təyinatıdır. Parçanın təyinatına əsasən, onun keyfiyyətinin ölçülməsi üçün bu və ya başqa göstəricilər seçilir. Bundan əlavə aşağıdakı göstəriciləri də nəzərə almaq lazımdır: istismar, gigiyenik xüsusiyyətlər, estetiklik, texnoloji, həmçinin parçanın lif tərkibi və struktur göstəriciləri. [1, s.37]

Məişət toxumaları üçün, lif tərkibindən asılı olmayaraq, ümumi göstəricilər GOST 4.6-85 ilə hesablanır. Bu parçanın eni sayılır.

Lif tərkibindən asılı olaraq keyfiyyət göstəricilərinə əlavə, dartılma zamanı davamlıq, parçalanmada davamlılıq, tökülmə, tiftiklənmə, xovun möhkəm

birləşdirilməsi, yuyulmağa davamlı,hiqroskopiklik, buxar və hava keçiricilik, elektricləşmə, sərt üzlənmə , əzilməmə, ağılıq, şəffafliq və s. aiddir.

Keyfiyyət göstəricilərinin ümumi və əlavə normaları parçanın təyinatı, istismar şərtləri ilə, xammal növü, quruluşu, istehsal üsulu, əsas və əlavə emal əsasında qoyulurlar. Bu normalar hələ bütün göstəricilər üçün işlənməyiblər. Kimyəvi, sintetik lifli parçaların keyfiyyətinin qiymətləndirilməsi üçün gigiyenik xüsusiyyətlər üzrə normalaşdıran göstəricilərə sahib olmaq lazımdır, belə ki bu parçaların geniş istifadəsinə görə normaların varlığı tələb əsasında diktə olunur

Halhazırda parçaların keyfiyyət səviyyələrinin müəyyənləşdirilməsi müvafiq baza göstəriciləri ilə parçanın keyfiyyət göstəriciləri və müqayisəyə əsaslanır. Bu halda onların doğru seçimi vacibdir. Əsas göstəricilərin keyfiyyət nəzarətində texniki-normativ sənədlər göstəricisi iştirak edir, parçaların keyfiyyət səviyyəsinin qurulmasında isə - ən yaxşı nümunələr (etalonlar) iştirak edir. Parçaların təsdiqlənmiş etalona uyğunsuzluğu standartın (QOST 15.007-88) pozulması sayılır. [3, s.14]

Tekstil parçalarının çeşidlənməsi tekstil müəssisəsində qiymət standartlara uyğun olaraq qurulur və yoxlanılır. Dərin ipək parçalar aşağıdakı meyarlara uyğun olaraq müəyyən edilir:

-Fiziki-mexaniki xüsusiyyətlərin təsdiq olunmuş normalarına uyğun olaraq, xarici, yerli və yayılmış nöqsanların varlığı: ipək parçalar üçün -1-ci sort – 7 nöqsan, 2-ci sort - 17, 3-cü sort - 30 nöqsan; ipək xovlu – 1-ci sort – 5 nöqsan, 2-ci sort - 9, 3-cü sort - 25 nöqsan.

Tekstil parçalarının çeşidlənməsi tekstil müəssisəsində qiymət üçün standartlara uyğun olaraq qurulur və yoxlanılır. Bir göstəricinin standartta uyğun gəlməməsi 2 qüsurda qiymətləndirilir və parça aşağı dərəcəli qiymətə çevrilir.

Parçaların keyfiyyəti, onların xüsusiyyətləri (estetik, gigiyenik, möhkəmlik) çox vaxt geyimin müvafiq xüsusiyyətlərini müəyyən edir. Materiallardan istehlakçıların funksional təyinatına, görünüşünə və yaşına uyğunluq, o cümlədən moda istiqaməti asılıdır.

Materialların gigiyenik xüsusiyyətləri kompleksi, məlum olduğu kimi, insanın özünü yaxşı hiss etməsinə və iş qabiliyyətinə təsir edən geyimin alt sahəsinin mikroiqliminin vəziyyətinə təsir göstərir. Materialların elastik-plastik xüsusiyyətlərindən, onların sərtliyindən, lazım olan geyimin həcm-məkan forması və istismara davamlılıq imkanı asılıdır.

Geyimlərin layihələndirilməsi prosesində geyimin həcm-məkan forması və tərkibi, dizayn qərarları, ölçüləri müəyyənləşdirilir, məhsulun fərdi hissələri və komponentlərinin birləşdirilməsi və qarşılıqlı əlaqəsi yaradılır. Bu mərhələdə geyimlərin bədii və estetik xüsusiyyətləri formalaşmayıb, məhsuldarlıq və texnoloji effektivliyin keyfiyyəti kimi əhəmiyyətli göstəricilər də mövcuddur. Sonuncu, məlum olduğu kimi, geyimin sənaye istehsalının iqtisadi məqsədəuyğunluğu müəyyənləşdirilir.

Geyimlərin texnoloji emalı da keyfiyyətinə böyük təsir göstərir. Parçaların və montajların, isti-nəm emalı və yekun birləşməsinin keyfiyyəti geyimin keyfiyyət göstəricilərini rəqəmə uyğunluq, aşınma müqaviməti və s. kimi müəyyən edir. Texnoloji emal prosesində formalaşan geyimlərin keyfiyyəti əsasən istifadə edilən texnoloji avadanlıqların keyfiyyəti və vəziyyətindən (maşınlar, yarı avtomatik maşınlar, preslər və s.), icraçıların iş keyfiyyətindən asılıdır.

Geyimlərin keyfiyyətinin qorunması üçün məhsulların qablaşdırılması və etikətlənməsi, saxlanması, nəqli, satışı və istismarı şərtləri eyni dərəcədə vacibdir.

Geyimin keyfiyyətinin nəzarəti altında məhsulların keyfiyyət göstəricilərinin normativ və texniki sənədlərdə göstərilən tələblərə uyğunluğu başa düşülür. Geyimlərin keyfiyyətinə nəzarət onun istehsalı ilə sıx bağlıdır.

Müəssisələrdə geyimlərin yüksək keyfiyyətini təmin etmək üçün xammalın, materialların, aksesuarların və s. (giriş nəzarəti), geyim hazırlamaq üçün texnoloji əməliyyatlara nəzarət (istehsal prosesində nəzarət), hazır məhsulların keyfiyyətə nəzarətini həyata keçirmək, məhsulların qablaşdırılması, saxlanması, daşınması, istehsal vasitələrini, normativ-texniki sənədləri yoxlayırlar.

Geyimin keyfiyyəti məhsulun və onların fərdi komponentlərinin və hissələrinin ölçülməsi ilə yanaşı, üst və astara xaricdən baxış keçirilməsi ilə yoxlanılır. Nəzarət obyektləri aşağıdakılardır:

- məhsulun görünüşü,
- məmulatın fiqurda oturması keyfiyyəti,
- ümumi komponentlərin və məhsulların texnoloji emalının keyfiyyəti.

Məmulata xaricdən baxış keçirilməsinə manikenlərdə (çiyin məmulatlarına tətbiq edərək), yaxud xüsusi formalarda (baş geyimlərində) aparırlar. Trikotaj məmulatlarına çox vaxt masalarda baxırlar. Baxış prosesində məmulatın siluet, forma və s. üzrə təsdiqlənmiş nümunəyə uyğunluq, o cümlədən həmçinin üst, astarlı, işləmələr, aksesuarlar materiallarının düzgün seçilməsi müəyyən edilir.

Müxtəlif təyinatlı parçalara müxtəlif tələblər təqdim edilir, yəni onlar uyğun olan istehlak xüsusiyyətlərinə malik olmalıdır. Belə, paltar parçaları hər şeydən əvvəl yaxşı gigiyenik xüsusiyyətlərə malik olmalıdır: hiqroskopiklik, nəmi udma, buxar, havakeçirtmə qabiliyyəti; qış geyimi üçün parçalar - yüksək istilik qoruyan xüsusiyyətlərdir; astarlıq parçalar - hamar, yumşaq olmaq, sürtülməyə yüksək möhkəmliyə malik olmaq, yaxşı gigiyenik xüsusiyyətlər, həmçinin aşağı elektriklik; mebel-dekorativ parçalar - yüksək bədii surətdə-estetik göstəricilərə malik olmaq, bu halda mebellər - həmçinin yüksək davamlılığı, dekorativ parçalar isə - işığın təsirinə davamlılıq, yaxşı draplamadır (kiçik sərtlik).

Parçaların istehlak xüsusiyyətləri keyfiyyətin həm hazırlanma mərhələsində, həm də parçaların buraxılışı mərhələsində nəzarət edilən müəyyən göstəriciləriylə səciyyələnir. Birinci halda göstəricilərin daha çox geniş mühitini müəyyən edirlər, ikincidə - onlardan texnoloji prosesin pozulması nəticəsində dəyişə bilirlər. Buraxılan parçaların keyfiyyət yoxlanması keyfiyyətin ayrı göstəricilərinin uyğunluğu üzrə texniki şərtlərin standartlarının normalarına həyata keçirirlər.

Parçaların istehlak xüsusiyyətləri növbəti qruplara bölmək olar şərtidir: hündəsi; parçanın xidmət müddətinə təsir edən xüsusiyyətlər; gigiyenik; estetik.

Həndəsi xüsusiyyətlərə aiddir: parçaların uzunluğu, eni və qalınlığını.

Parçanın bir kəsiyinin uzunluğu 10-dan 150 m-a qədər tərəddüd edir. Onunla əlaqədar ki, parçanın çeşidlərə bölünməsi vaxtı yolverilməz qüsurlar kəsiyə aid olur, standartlarda onların miqdarı məhdudlaşdırılmışdır, hansı ki, kəsiyin minimal uzunluğunun qurulmasıyla bağlıdır. Əgər kəsiyin uzunluğu daha az olarsa, onda onu ölçü parçaya keçirirlər.

Xammal tərkibi və təyinat üzrə müxtəlif parçaların eni 40-dan 250-ə qədər tərəddüd edir. Onu üç yerdə təxminən bir-birindən eyni məsafədə ölçürlər. Kəsikdə parçanın eni üçün 0,1 santimetr dəqiqliklə hesablanmış və 1,0-a qədər yuvarlaqlaşdırılmış daha üç orta riyazi ölçü qəbul edirlər.

Parçanın qalınlığı döşəmənin (parçanın bir neçə qatına toplanmış) hazırlığı vaxtı nəzərə alınır, hansı ki, parçanın biçilib kəsilməsini həyata keçirirlər. Hörmənin və işləmənin növü əsasən tətbiq edilən sapların qalınlığından asılıdır. Öz növbəsində qalınlıq, parçanın istiliyi qoruma, buxar, havakeçirtmə qabiliyyəti və s. kimi xüsusiyyətlərinə təsir göstərir.

Parçanın xidmət müddətinə təsir edən xüsusiyyətlər paltar, astarlıq, mebel, işçi geyim üçün və başqaları parçaları üçün xüsusilə əhəmiyyətlidir. Geyim parçalarının çeşidi üçün də böyük əhəmiyyətə malikdirlər.

Parçanın xidmət müddətinə təsir edən xüsusiyyətlərə aşağıdakıları aid edirlər:

Dartılma zamanı davamlılıq - məmulatın xidmət müddətini müəyyən edən əsas göstəricilərdən biridir, hərçənd istismar vaxtı məmulatın birbaşa qırılmasına aid olmurlar. Bu göstərici qırılma yüklənməsi (R_r) xarakterizə edirlər - onun dartılması zamanı qırılmaya qədər davam gətirən parçanın sınaq zolağının ən böyük səyi. N ilə (nyutonlar) ölçülür.

Parçanın dartıla bilməsi və məmulatların sabitliyi qırılma vaxtı parçanın uzadılmasıyla səciyyələnir.

Sürtünməyə qarşı davamlılıq - əsas xüsusiyyətlərdən biridir, hansı ki, parçanın davamlılığını proqnozlaşdırmaq olar. Səth (astarlıqlar, paltarlar) üzrə və ya əymələr

(köynəklər, kostyumlar, paltolar) üzrə parçanın sürtünməyə davamlılığını müəyyən edirlər. Bu göstərici parçanın tam dağılmasına və ya onun ayrı saplarının sürtünməsinə qədər cihazın tsikllərinin (dövriyyələri) miqdarı üzrə qiymətləndirirlər.

Oturma, və ya yaş və istilik emallarından sonra ölçülərin dəyişilməsi - parçanın xüsusiyyətidir, hansı ki, məmulatın tikilməsi zamanı nəzərə alırlar, nə vaxt ki, o eyni parçadan istehsal edilmişdir və nə vaxt ki, o müxtəlif parçalardan tikilmişdir.

Parçanın oturma ölçüsü üzrə oturmayan, nə vaxt ki, əsas üzrə oturma və arğac 1,5 %-ə qədər təşkil edir, az oturan - əsas üzrə 3,5%-ə qədər, arğac üzrə 2,0%-ə qədər, oturan- müvafiq olaraq 5-ə qədər və 2,0%-ə qədər bölürlər.

İşığa davamlılıq bu xüsusiyyət işığın uzun müddətli təsirinə məruz qalan parçaların keyfiyyətinin qiymətləndirilməsi üçün xüsusilə əhəmiyyətlidir. Müəyyən vaxt ərzində işığın onlarda təsirdən sonra sınaq zolaqlarının möhkəmliyinin itməsi üzrə parçalar qiymətləndirilir.

Gigiyenik xüsusiyyətlər geyim və alt paltar parçalarının praktik olaraq hamısı üçün əhəmiyyətə malikdir. Alt paltar, yay paltarları, köynək parçaları üçün hiqroskopiklik, buxar- və havakeçirtmə qabiliyyəti, qış geyimləri üçün - istilik qoruma xüsusiyyətləri, plaş üçün - suyadavamlılıq daha çox əhəmiyyətlidir.

Hiqroskopiklik - parçanın udmaq və əhatə edən hava mühitindən su buxarını vermək xüsusiyyətidir. Parça nə qədər çox nəm udursa, o qədər hiqroskopikdir. Bu göstəricini quru parça kütləsinə nisbətən udulmuş nəm üzrə müəyyən edirlər və faiz ilə ifadə edirlər.

Keçiricilik - bu parçanın su buxarını (tər), hava, günəş şüaları və s.buraxma qabiliyyətidir. Parçaların keyfiyyətinin qiymətləndirilməsi zamanı hava - və buxar keçirmə kimi göstəricilər nəzərə alınır. Bu xüsusiyyətlər köynəklər, bluz, paltarlar və digərləri, xüsusilə yayda istismar edilən parçalar, həmçinin uşaq çeşidinin bütün parçaları üçün üçün əhəmiyyətli mənaya malikdir.

Suyadavamlılıq - parçanın onun vasitəsilə su keçirtməyə müqavimət göstərmə qabiliyyətidir. Bu xüsusiyyət pləş parçaların keyfiyyətinin qiymətləndirilməsi üçün xüsusilə əhəmiyyətlidir. Pləş parçalarına suadavamlılıq vermək üçün onları su keçirməyən və ya su buraxmayan işləməyə məruz qoyurlar.

İstiliyi qoruyan xüsusiyyətlər - bu parçanın insanın bədənini aşağı ətraf mühitin temperaturlarının əlverişsiz təsirlərindən müdafiə etmə qabiliyyətidir. Əgər parça məmulatda isti saxlamırsa, onda geyim altındakı sahədə temperatur düşəcək. Buna əsaslanaraq, istiliyi qoruyan xüsusiyyətləri istilik axınının parça nümunəsi vasitəsilə keçməsi zamanı temperaturun düşməsinə görə qiymətləndirirlər.

Elektrikləşmə - parçanın statik elektrikin yüklər yaratmaq və yığmaq qabiliyyətidir. Müəyyən edilmişdir ki, sürtünmə nəticəsində elektrikləşmə zamanı müsbət və ya mənfi yüklər (müxtəlif polyarlıqda) yarana bilərlər. Müsbət yüklər insanın orqanizmi üçün hiss olunan deyil, sintetik parçalara məxsus mənfi yüklər, insana pis təsir göstərirlər.

Parçanın kütləsi (səthi sıxlığı) insanın yorulmasına təsir göstərir. Və təsadüfi deyil ki, son illərdə qızdırıcı materialla (sintepon, tiftik-lələk) sıyrıqlı parçalardan yüngül qış geyimləri məşhurdur.

Parça kütləsi köhnəlməyə, istilik qorumaya və başqa xüsusiyyətlərə təsir edir.

Estetik xüsusiyyətlər böyük əhəmiyyətə malikdir. Onların rolu məişət parçaları hamısı üçün istisnasız böyükdür. Parçanın seçimi zamanı alıcı hər şeydən əvvəl onun zahiri görünüşünə diqqət yetirir.

Rəngin davamlılığı, qırçınlanma, sərtlik, draplama, hərəkətlilik, pillinq qabiliyyəti kimi estetik xüsusiyyətlər laboratoriya metodlarıyla, bədii surətdə-kolorist tərtibat, parçanın və onun son işləmə strukturu vizual (görmə ilə) müəyyən edilir.

Rəngin davamlılığı - parçanın müxtəlif təsirlər zamanı rəngi saxlama qabiliyyətidir (ışıq, yuma və ütüləmə, sürtünmə, tər və başqaları). Parçanın keyfiyyətinin qiymətləndirilməsi zamanı məmulatın istismar prosesində məruz qaldığı təsirlər ilə rəngin davamlılığı müəyyən edirlər. Bu göstəricini parçanın ilkin

rənginin açılması dərəcəsinə görə və ağ materialın rənglənməsi dərəcəsinə görə balla qiymətləndirirlər. Bu halda 1 bal ən aşağı baldır, 5 bal - rəngin davamlılığının yüksək dərəcəsidir.

Qırçınlanma - bu parçanın yığılmaların və qırıqların yaranmasına qarşı müqavimət göstərmək və yuyulduqdan sonra parçanın ilkin formasını bərpa etmək xüsusiyyətidir.

Draplama - parçanın sərbəst asılmış vəziyyətdə müxtəlif formalı yığılmalarla yerləşməsi qabiliyyətidir.

Genişlənmə - bu parçanın məmulatın istismarı zamanı müxtəlif yüklənmələrin təsiri ilə sapların qarışmasından yaranan xüsusiyyətidir. Genişlənmə parçanın xarici görünüşündə mənfi əks olunan arzu olunmaz xüsusiyyətdir.

Pillinq qabiliyyəti - məmulatın geyinilməsi zamanı müxtəlif aşındırıcı təsirlər nəticəsində parçanın səthində pillilərin yaranmasına meyilliyidir. Pilli – müxtəlif forma və ölçüdə top, kəsik formasında liflərin yuvarlanmasıdır. Genişlənmə kimi bu xüsusiyyət də məmulatın istismarı zamanı yaranır və onun xarici görünüşünə mənfi təsir göstərir.

Parçanın bədii-kolosrit tərtibatını onun bədii ifadəliyi, orijinallığı, yeniliyi, moda istiqamətinin rənglərin və şəklın qamma uyğunluğu üzrə vizual olaraq qiymətləndirirlər.

Məhsulun keyfiyyət səviyyəsinin qiymətləndirilməsinə aiddir:

Bədii-estetik xüsusiyyətlərin qiymətləndirilməsi;

Xarici görünüşün qüsurlarının qiymətləndirilməsi;

Fiziki-mexaniki xüsusiyyətlərin qiymətləndirilməsi;

Kimyəvi xüsusiyyətlərin qiymətləndirilməsi.

Parçaların bədii və estetik xüsusiyyətləri ekspert üsulu ilə qiymətləndirilir.

Laboratoriya üsulları ilə fiziki-mexaniki və kimyəvi xüsusiyyətlər qiymətləndirilir.

Zahiri görünüşün qüsurlarının mövcudluğu üzrə keyfiyyətin səviyyəsinin qiymətləndirilməsi brak masasında və ya brak maşınında parçanın üz tərəfindən müayinəsiylə edilir. Parçaların zahiri görünüşünün qüsurları onların istehsalının müxtəlif mərhələlərində yaranır və xammalın qüsurlarıyla və əyirmənin, toxuculuğun və işləmənin texnoloji proseslərinin pozulmalarıyla şərtlənmişdir.

Yayılmış və yerli qüsurlar ayrılır. Yayılmış qüsurların bütün uzunluğu üzrə , yerli qüsurlar isə məhdudlaşdırılmış sahədə mövcud olur.

Ticarət təşkilatları üçün nəzərdə tutulmuş parçaların kəsiklərində kobud yerli qüsurlar buraxılmır. Onlara aiddirlər: deşiklər, sapı qaçmaq nəticəsində parçada əmələ gələn nöqsanlar, ölçüsü 2 santimetrdən çox ləkələr və başqaları. Bu qüsurlar toxuculuq müəssisəsində kəsilir. Əgər qüsurların ölçüsü 2 santimetri ötmürsə, parçanı qüsurların yeri üzrə kəsirlər.

Havakeçirtmə qabiliyyəti - parçanın havanı buraxma qabiliyyətidir, havakeçirtmə qabiliyyətinin əmsalıyla səciyyələnir ($\text{dm}^3 / (\text{m}^2 \cdot \text{s})$), hansı ki, materialın hər iki tərəfindən müəyyən təzyiqli fərqi zamanı zaman vahidində sahə vahidi vasitəsilə nə qədər hava keçdiyini göstərir.

Dözümlülük - çoxqat deformasiyalar dövrlərinin sayıyla səciyyələnir, hansı ki, parçanın nümunəsi dağıtmaya qədər dözümlüdür. Pulsatorlarda dözümlülüüyü müəyyən edirlər. Parçanın geometrik xüsusiyyətləri - sərtlik, istilik qoruyucu xüsusiyyətləri, draplama, möhkəmliyin asılı olduğu qalınlıq, genişlik, uzunluq ölçülərini xarakterizə edir.

Parçanın draplanma qabiliyyəti - öz kütləsinin təsiri ilə yığılma və xətlərin yaranma qabiliyyətidir. Geyim sənayesində səhvlərin 85 faizi üçün parça səhvləridir. Təlimli keyfiyyət nəzarət işçisi səhvlərin 70% -ni müəyyən edə bilər. Avtomatik səhv aşkarlama və təsnifat sistemləri istehsal keyfiyyətini artırır; müştəri tələblərini daha yüksək səviyyədə azaldılarkən məhsuldarlığı artırır və ikinci keyfiyyətlə bağlı xərcləri azaldır. Parçanı əl ilə idarə etmənin qiyməti çox yüksəkdir, çünki sıx bir işçi prosesidir. Parça nəzarətində avtomatik əməliyyatlarda əsas çətinlik səhvlərin çeşidinin çox olmasıdır.

II FƏSİL. UŞAQ GEYİMLƏRİNİN ƏSAS XÜSUSİYYƏTLƏRİ VƏ QOYULAN TƏLƏBLƏR

2.1.Uşaq geyimlərinin xarakteristikası

İlkin formada uşaq geyimi adlanan geyim mövcud deyildi. Uşaqlar ya böyüklər kimi geyinirdilər, ya da əl altında olan vasitələrlə geyinirdilər (məsələn, kasıb uşaqlar çox vaxt çuval geyinirdilər).

Uşaq geyimlərinin ümumi kütlədən ayrılması XIX əsrdə İngiltərədə geyimlərin sadələşdirilməsinin başlaması fonunda baş vermişdir. Həmin dövrdə daha çox “matrosların geyimi” (sailor) adlanan geyimlər ən çox populyarlıq qazanmışdır. [19, s.209]

Uşaq geyimlərinin müasir çeşidi bir neçə qrupa bölünür: məqsədi, istifadə olunan materiallar, istehsal texnologiyası. Bu geyim çeşidinin strukturu uyğun zamanda modelləşdirmə və geyim yaratmaq üçün geniş imkanların yaranmasına imkan verən dekorativ və ifadəli dizayn üsullarını, eləcə də ən funksional formaları və rahat detalları emal edən idman geyim, uniforma, gənclər geyim və trikotaj geyimlərinə əhəmiyyətli dərəcədə təsir göstərir.

Uşaqlar üçün geyimin yaradılması onun hissələrinin komplektləşdirilməsi və sərbəst variasiyası prinsipi üzrə həyata keçirilir. Uşaq paltarlarının müxtəlif hissələrini komplektləşdirmək və birləşdirmək asanlıqla əldə edilir və müasir geyimlər üçün ən tipik hala gəlir - bu sahibə öz geyimlərindən fərqli geyim növlərini seçmək və birləşdirmək üçün psixoloji imkanı verərək, uşaqların öz geyim tərzini inkişaf etdirməkdə yeniləşdirmə və yaradıcı iştirakı tələb edir. Uşaqların həyat tərzinin xüsusiyyətləri nəzərə alınaraq geyimin detalları nəzərə alınaraq, əsasən iki idman növü və romantik inkişaf etmişdir. İdman tərzini - sadəlik, məqsədəuyğunluq, rahatlıq simvoludur. Uşaqlar üçün ən çox yayılmış geyim növü - romantik - təvazökar və yaxşı düşünülmüş geyim formasından yararlanır. Bu halda uşaqlar üçün geyim ən çox yetkinlər üçün olan geyimdən kopyalanır.

Uşaqlar üçün paltarda moda dolayı olaraq ortaya çıxır. Burada biz formaların, siluetlərin və həcmələrin belə tez-tez və kəskin dəyişikliklərini müşahidə etmirik. Uşaq geyimlərinin və onların həcmələrinin dizaynları yetkinlərə nisbətən daha

sabitdir və vaxtın və modanın təsiri əsasən detallar və bəzəklərdə hiss olunur. Buna baxmayaraq, bir çox modelləşdirən təşkilatlar xüsusi olaraq uşaq geyimləri üçün dizaynlarını təqdim edirlər.

Böyüklər uşaqların parlaqlığa, rəngarəngliyə meylini çoxdan bilirlər və gözəlliyin verdiyi sevinci uşağın tam hiss etməsinə çalışırlar.

Uşaqlar üçün geyimin tərbiyəvi əhəmiyyəti də böyükdür. Gözəl və rahat paltar yaxşı əhval-ruhiyyə yaradır, həyatın erkən mərhələlərində uşağın bədii zövqünü inkişaf etdirir, ona təmiz və səliqəli olmağı öyrədir.

Uşaqlar üçün geyimlərin hazırlanması hər yaşda uşağın inkişaf xüsusiyyətlərini, uşaq psixologiyasını, gigiyena tələblərini (uşaq geyimləri uşağın bədəninin düzgün fizioloji inkişafına kömək etməlidir) nəzərə alınmaqla baş verməlidir. Birincisi, uşaq geyimləri rahat və gözəl olmalıdır, çünki uşaqılıqda bir insanın estetik fikirləri formalaşır. Yetkin geyim formasından fərqli olaraq, uşaq geyiminin forması moda tendensiyalarının, xüsusən də gənc yaş qruplarının dəyişməsindən asılı deyildir. Siluet və uşaqlar üçün geyim nisbəti əsasən bədən nisbətlərində yaş dəyişikliyi ilə müəyyən edilir, moda meylləri əsasən parçaların rəsmləri və fakturalarında özünü göstərir; rəng sxemi ilə ifadə olunur; eyni zamanda uzun müddət dəyişməyən uşaq geyimlərinin sabit formaları mövcuddur (romperlər, uşaq kombinezonları, yaxalı paltar və s.). Bütün uşaqlar şərti olaraq altı yaş qrupuna bölünür: [21, s.47]

- Südəmə (0-1 yaş)
- Körpəlik (1-3 yaş)
- Məktəbəqədər dövr (3-6 yaş)
- Kiçik məktəbli (7-11 yaş)
- Böyük məktəb yaş, yeniyetməlik
- Gənclik dövrü (16-18 yaş)

Yaş qrupu nə qədər böyük olarsa, moda meylləri daha fəal görünür; Bu, yeniyetmələr üçün nəzərdə tutulan geyimdə (böyük məktəb yaş və gənclər qrupları) xüsusilə vacibdir. Bu zaman, təkcə "böyük" modasının moda meyllərini deyil, həm

də gənclər submədəniyyətlərinin aktual üslublarını da (stillərini) nəzərə almaq lazımdır.

Körpələrdən fərqli olaraq, yaşlılar üçün xüsusi geyim yoxdur. Ancaq yaşlı insanlar istehlakçı bazarında əhəmiyyətli bir sektor təşkil edir (gələcəkdə inkişaf etmiş ölkələrdə əhalinin yaşlanma prosesinin gedişatlı tendensiyası nəzərə alınmaqla). Buna görə də, geyim hazırlayarkən, bu yaş qrupunun tələblərinə cavab verən ən müxtəlif geyimlərin seçimi olan istehlakçılar qrupunun maraqlarını nəzərə almaq lazımdır.

Bəzi uşaq geyimlərinin istehlakçıları, uşağın yaşını göstərirlər.

Uşaqlar üçün hansı ölçünün uyğun olduğunu müəyyən etmək üçün, yaşla bağlı olaraq boy və çəkinin orta dəyərlərini göstərən cədvələ baxaq: (cədvəl 2.1)

Cədvəl 2.1. Yaş-boy-çəki nisbətini göstərən cədvəl

Yaş	Boy, sm	Çəki, kq
0-3 ay	62	3-5
3-6 ay	68	5-7
6-9 ay	74	7-9
1 yaş	80	9-11
1,5 yaş	86	10-12
2 yaş	92	12-15
3 yaş	98	13-16
4 yaşa	104	15-18

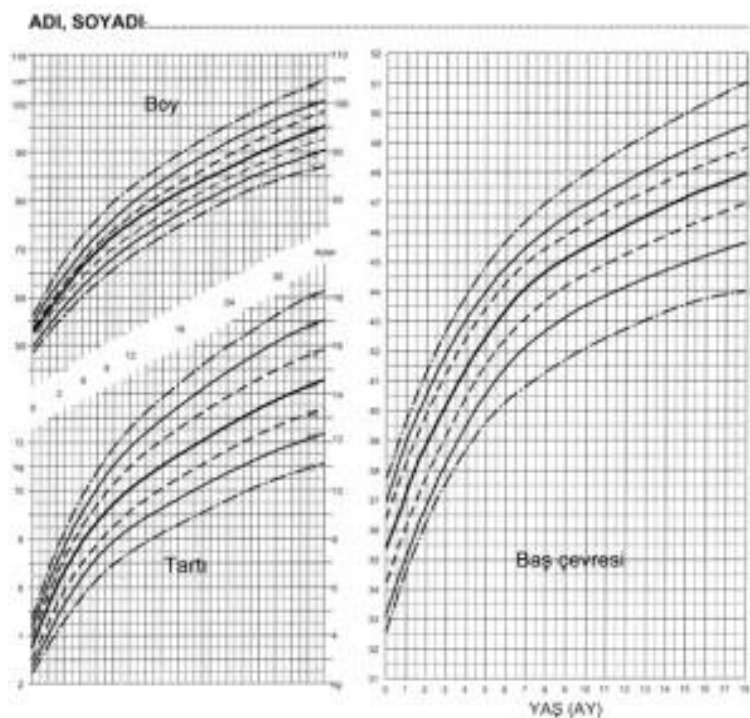
Rusiyada və Avropa ölkələrində ölçülü təyinat arasında fərq var. Ölkəmizdə uşaqların ölçüsünü rəqəmlərlə göstərməklə yanaşı, uşaqların boyunu göstərmək, habelə Avropanın bəzi ölkələrində ölçülərin hərfi təsvirləri göstərmək qəbul edilmişdir. (cədvəl 2.2)

Cədvəl 2.2. Azərbaycan-Avropada ölçü nisbəti cədvəli

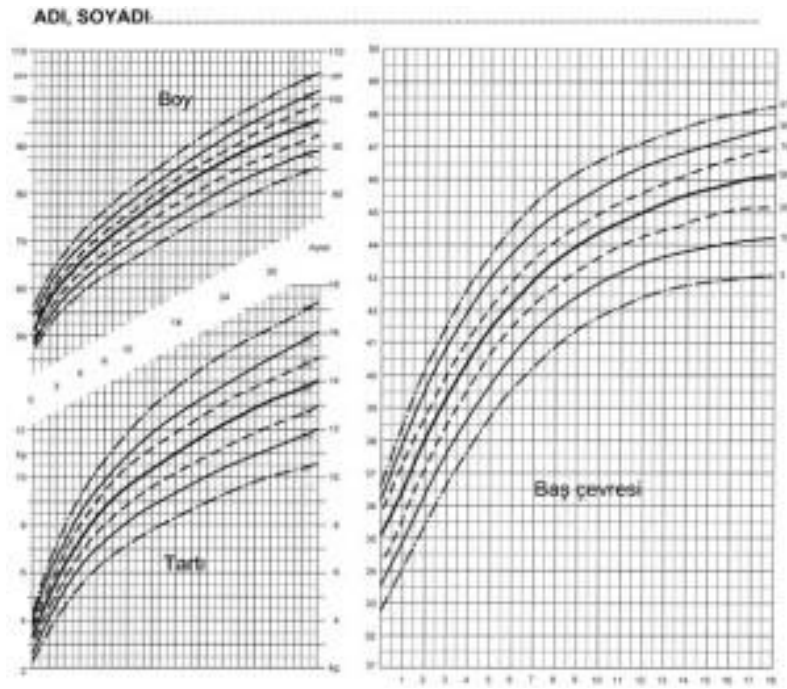
Azərbaycan	28	30	32	34	36	38
Boy	110	116	122	128	134	140
Avropa	XXS	XS	S	M	L	

Pediatriyada normal bölgünü göstərən ölçü dəyərləri, geniş persantil əyriləri şəklində göstərilir. Persantil dəyərlər, ən doğru olaraq izləməli üsul ilə əldə edilmiş ölçülərdən hesablanır və zaman əyriləri (yaşa görə kq və ya sm olaraq) ilə sürət əyriləri (zaman vahidinə görə artım) kimi göstərilir. Müxtəlif yaşlarda orta qiymət 50-ci persantil dəyərində, altdan $\frac{1}{4}$ dəyər, 25-ci persantilə bərabərdir [3].(şəkil 2.1)

Sağlam uşaqların boy uzunluqları ilk 6-12 aydan başlayaraq genetik quruluşlarına xas persantil dəyərlərinə yaxınlaşır və 2-3 yaşlarında uşağın öz genetik xüsusiyyətini əks etdirən persantil qiymətə çatır [2]. (şəkil 2.2)

Şəkil 2.1. Erkək uşaqların boy, çəki və baş ətrafı inkişafı

Şəkil 2.2. Qız uşaqların boy, çəki və baş ətrafı inkişafı

Eyni ölkə daxilində olan firmaların ölçülərində belə fərqlər edərkən, bir ölkənin bədən ölçülərini digərinə uyğunlaşdırmaq olduqca çətindir. Bu hal beynəlxalq bazarlarda, fərqli coğrafi region, genetik xüsusiyyət, etnik və mədəni quruluşa bağlı olaraq bədən ölçülərində bir qarışıqlıq baş verməsinə səbəb olur. Bu səbəbdən istehlakçıların əksəriyyəti, bədən nömrələrinə uyğun geyimləri sınaqdan keçirmədən satın almırlar. Halbuki uşaqlara mübadilə mərkəzlərində geyimi yoxlamaq çox çətin, sıxıntılı və sağlam bir prosesdir. Buna görə də uşaqların geyimləri alınmadan əvvəl sınaq şansları yoxdur. Bu səbəblə ailələr, uşaq paltarlarını yaşa və ya boya görə satın alırlar. Bu vəziyyət, geyim ölçülərinin, kukla geyimlərində daha diqqətli bir şəkildə müəyyən olunmasını tələb edir.

Böyüməkdə boy, digər meyarlardan daha sürətli artan bir ölçü olduğundan körpə ölçü sistemində boy ölçüsü əsas götürür. Eyni zamanda ağırlıq da nəzərə alınmalıdır. Çünki əsas uzunluq ölçülərinin boy və kiloqramla birləşdirilərək hesablanması nəzəri olaraq mümkündür. Körpə və uşaq geyimi satıcıları, ana və ataların uşaqlarının boynu və kilonu çox vaxt xatırlamadığını, sadəcə yaşlarını tam olaraq bildiklərini ortaya qoymuşlar. Ancaq uşağın yaşı, onun bədən ölçüsünün

göstəricisi deyil. Təbii ki yaş boyla bağlıdır; Ancaq bu iki müstəvi arasındakı geniş çeşidlər bu məlumatı etibarlı olmaqdan uzaqlaşdırır [14, s.18].

Hazır geyim sənayesində uşaq geyim bədənləri daha çox boy uzunluğundan hərəkətlə qruplaşdırılır. Məsələn; 86 bədən olan bir geyimin, boyu 86 sm olan uşağa uyğun gəlməsi lazımdır. 0-2 yaş arasındakı uşaqların ortalama boy uzunluqları, millətlər arası aparılan araşdırmalara əsasən 48-92 sm arasında, bədən dairələri isə 40-52 sm arasında dəyişir. Normal zamanında yeni doğulan körpə boyu orta hesabla 50 sm olduğundan; Yeni doğulan uşağın bədənini də 50 olur. Normal doğulan uşaq geyimlərinin ən azından ilk üç ay geyindirilməsi üçün adətən ilk geyimlər 56 bədən olaraq satın alınır. Bədənler, 6 cmlik boy artımlarından ibarətdir. 0-2 yaş dövründəki boy və bədən əlaqəsi Cədvəl 2.3-də göstərilir [23, s.41].

Cədvəl 2.3. Uşaqlarda bədən nömrələndirmə sistemi

Yaş	Bədən
Yeni Doğulan	50
0-3 Aylıq	56
3 Aylıq	62
6 Aylıq	68
9 Aylıq	74
12 Aylıq	80
18 Aylıq	86
24 Aylıq	92

Gənc uşaqlar üçün geyimdə əsas prioritet keyfiyyətdir.

Uşaq üçün əşya-geyim seçərkən həmişə aşağıdakı nöqtələrə diqqət yetirmək lazımdır:

Komfortluluq

- Körpənin rahatlığını təmin etmək üçün parça yumşaq olmalıdır.
- İlgəklər - zamoklar xüsusi klapanlarla örtülməlidir.
- Yarlıq və birkalarda kəskin kənar olmamalıdır.
- Ölçü - artım ehtiyatı nəzərə alınmalıdır.

Ölçü

- Trikotaj uşağın asanlıqla hərəkət etməsinə imkan verməlidir.
  - Uşaq bezi üçün kifayət qədər yer olduğundan əmin olmaq lazımdır
  - Geniş bodylər yalnız daha çox rahatlıq təmin etməklə yanaşı, böyümə üçün əlavə ehtiyatı var.
- Köynəklər, alt köynəyi və kostyum topikləri – ikili kostyumlar körpənin qarınını örtmək üçün kifayət qədər uzun olmalıdır.

Rəng

- Rəng çox vacibdir; araşdırmalar göstərir ki, naxış və rəng uşağın maraq və zehni inkişafını stimullaşdırır.

Rahatlıq

- Aralıq sahədə olan düymələri olan ilgəklər uşağı asanlıqla geyindirmək və rahatlıqla uşaq bezini dəyişdirməyə kömək edir.
- Ön ilgəkləri olan körpə geyimləri daha rahatdır, çünki kövrək körpələri daha yumşaq idarə etməyə imkan verir.
- Yaxa və çiyində olan düymələr körpənin başının üstündən geyindirilməsini və soyundurulmasını asanlaşdırır.

Uşaq geyimlərinin müasir bazarı kompozisiya və dizaynda geniş çeşidli parçaların istifadəsi ilə xarakterizə olunur.

Material seçərkən, trikotaj materiallarının pambıq parçalardan daha bahalı olduğunu nəzərə almaq lazımdır.

2.2.Uşaq geyimlərinin xüsusiyyətləri: dizayn, tərtibat, konstruksiya

Hər bir geyim öz xüsusiyyətlərinə malikdir. Bəzi xüsusiyyətlər stil əlavə edir. Digərləri isə rahatlıq. Hər halda, düzgün xüsusiyyətlər dəsti hər hansı geyim parçasının keyfiyyətini və dəyərini artırır. Uşaq geyimlərinin xüsusiyyətləri əsasən dizayn, tərtibat, konstruksiya və s.-dən ibarətdir.

Əsrin əvvəllərində tərzli, modalı uşaq geyimləri onun praktikliyi, rəngli çalarlarda monoxromun üstünlüyü ilə fərqlənirdi. Məqsəd, mavi, ağ, qırmızı paltar idi. Bir neçə il sonra, rəngli trikotaj zolaqları və tətbiqləri olan dizayner uşaq

geyimləri kütləvi şəkildə görünür. Disney simvolları demək olar ki, bütün geyimlərdə mövcuddur.

Cins parça və ondan hazırlanan geyimlər xüsusilə məşhur idi: sarafanlar, şalvar, kombinezon, ətəklər, don. Uşaq paltarlarının dizaynı daha parlaq olur. Uşaq geyimləri Çindən gətirilən kütləvi istehlak mallarına qədər məşhur deyildi. 2010-cu ilədək uşaq geyimlərinin tərtibatçıları daha aktiv hala gəlir və qızlar üçün parlaq kombinezonlar, bricilər və qızlar üçün köynəklər üçün real hit olur.

Populyar geyimlər arasında üslublar var ki, onların üzərində zamanın heç bir gücü yoxdur. XX illərin əvvəllərində modda olan ən sevilən dənizçi geyimi sonrakı əsrin 30-cu, 50-ci, 70-ci illərində və sonra bu əsrin başlanğıcının müxtəlif dövrlərində sevimli olmuşlar. [18, s.71]

Hər kəs uşaq geyimlərinin dizaynının qadın moda ilə müqayisədə bir az sonra doğulduğunu bilir. Janna Lanvanın ilk uşaq dizayneri olduğuna inanılır. XX əsrin əvvəllərində onun lüks şapka və axşam geyimləri sayəsində o dövrdə məşhur olan Parisli dizayner qızı Margaret üçün geyim hazırlamağa başladı. O günlərdə uşaq geyimləri həqiqətən yetkin tualetlərin surətlərinin kiçildilmiş formaları idi. Janna, uşaq oyunları üçün əlverişli olan yüngül, zərif və eleqant geyimləri tikdi. Çox tezliklə gənc Margaretin olduqca incə kostyumları dövrün digər moda anaları üçün arzu mövzusu oldu və Janna yalnız qadınlar üçün deyil, həmçinin uşaq tualetləri üçün də sifarişlər almağa başladı. Beləliklə, 1908-ci ildə Janna Lanvan uşaq geyimlərinin ilk dizayneri olmuş, ilk növbədə uşaq geyimləri toplusu təqdim etmişdir.

Uşaq moda meyllərindən biri – ziyafət geyiminin dəyişilməsi olmuşdur. Bir çox valideynlər uşaqlarının arzularını daha çox dinləyir və fərdiliyini inkişaf etdirməkdən qorxmur. Geyim uşaq bayram geyimlərinin adi anlayışından kənara çıxsın belə. İlk müasir dizayner Calvin Klein idi və zərif uşaq geyimlərini dəyişdi. Kiçik bir müştərinin istəklərini dinlədi və böyüklər üçün kostyumunun kiçildilməsinə bənəntinə etdi. Bundan bəri, geyimlər öz tənənəsini itirmədi və uşaqlar isə özlərini rahat və komfortlu hiss edirdilər.

Ən böyük dəyişiklik İkinci Dünya Müharibəsi ilə başladı. Qızlar ilk dəfə şalvar geyindi. Geyim sahəsində cinslər arasında bərabərlik uşaqların modasına təsir etdi.

Beləliklə, modada "qranj" stilində yeni bir gənclik stili yaranır. Bu stil keçmiş əsrin 90-cı illərində doğulmuşdur. Valideynlərinin gözəlliklərinə, zənginliyinə və ideallığına zidd olaraq yeniyetmələr üzlərini ləkələmiş, yeni paltarları yandırmış və qeyri-bərabər parçalardan ədəklər tikirdilər. [13, s.22]

London moda sevərləri tərəfindən həmişə dizayn və üslubda yenilikçi ideyalar şəhəridir. Buna görə, gənc nəslin ən "məzəli" kiçik şeyləri yalnız orada alına bilər. Bəzən ucuz bir mağazada unikal, şişirdilmiş aksesuar, bilərzik və ya təəccüblü saç düzümü tapa bilərsiniz. Bu, heç kimə bənzəməyən gənclər tərəfindən yüksək qiymətləndirilmişdir.

Uşaq geyiminin modelləşdirilməsi və bədii layihələndirilməsi tətbiqi sənət sahələrindən biridir və əsas məqsədi xarakterini inkişaf etdirmək və uşaqların estetik zövqünü inkişaf etdirmək üçün nəzərdə tutulmuşdur. Uşaqlarla ünsiyyətdə olan insanların ətraf mühit və qarşılıqlı əlaqələri uşaqların yetişdirilməsində böyük əhəmiyyət kəsb edir. Buna görə də uşaq geyimlərinin yüksək ideoloji və bədii əxlaqa sahib olması çox vacibdir.

Uşaq geyimləri üçün hazırlanmış parçalar rənginə və şəklinə görə olduqca müxtəlifdir. Uşaqlar üçün geyim istehsalında universal kiçik və orta ölçülü bəzək motivləri olan parçalardır. Bunlar klassik noxud naxışları, zolaqları, hüceyrələri olan parçalardır. Həm də bitki bəzək geniş istifadə edilir.

Uşaqların tematik naxışlı parçalardan xoşu gəlir. Bu uşaqlara tanış olan, karikaturalardan, mahnılardan, nağıllardan əlçatan olan motivlərdir. Onlar uşaqların təsəvvürünü stimullaşdırır, uşaqların maraqlarını oyadırlar.

Parça şəkli - onun tərkibi (tematikası), ritm, miqyası və parçasının dolğunluğu - uşağın yaşı, bədəninin xüsusiyyətləri, görünüşü və əqli inkişafı ilə diktə olunur. Axı, hər yaşa dünyanın, heyvanların və bitkilərin müəyyən bir qavrayışı xasdır. Buna görə də, müəyyən bir yaşda olan uşaqlar üçün parça, yalnız parça üçün gözəl bir tərtibat deyil, həm də tərbiyə yükünü daşıyır, həqiqət haqqında öyrənməyə

kömək edir, gözəlliyə, təbiətə və heyvan sevgisinə həvəsləndirməyə kömək edən bir model kimi seçilməlidir [4, s.12].

Kiçik uşaqlar üçün tarla çiçəklərinin (çobanyastığı, qarğıdalı), ev heyvanları və quşları, meşə sakinləri və nağılları (ayı, quş, sincab), sevimli oyuncaqlar, meyvələr, cırtanlar, kəpənəklər və s. sadə, aydın və rəngarəng modelləri seçmək lazımdır.

Böyük yaşlı uşaqlar üçün kostyumun parçası üzərində şəkil çəkilməsi daha mürəkkəb bir məzmunə və formaya malikdir [22, s.14].

Şəkilin ölçüsü məhsulun müvafiq ölçüsünə və bütün uşağın fiquruna nisbətə kiçik olmalıdır, çünki çox böyük bir şəkil fiquru əyani şəkildə təhrif edə bilər.

Uşaq paltarlarının rəngləri bəzən kəsilmə üzərində başçılıq edir və əsas xüsusiyyətlərini - funksionallığını qoruyur, çünki uşaqlar hər şeyi rəngli və parlaq şəkildə sevirlər. Buna görə, psixoloqların məsləhətinə görə, uşaqlar üçün geyim mümkün qədər rəngli olmalıdır. Bu, uşaqların beynini inkişaf etdirməyə təşviq edir. Rənglərin və müxtəlif nümunələrin naxışları maraq doğurur, uşaq yaradıcı düşünür və nəticələr çıxarır.

Uşaq geyimləri çeşidinin parçası koloritə görə təmiz və zərif çalarlardan olmalıdır. Uşaqlar üçün (xüsusilə kiçik yaşlı uşaqlar) kontrast, parlaq rənglərə meyillik xarakterikdir, çünki ahəngdar, parlaq rənglərin uyğunluğu uşaqlar tərəfindən daha yaxşı yadda qalır. Buna görə də, şəkil və sahənin kontrast rəng uyğunluğu olan parçalar uşaq geyimləri üçün parça çeşidində daha geniş yayılmışdır. Lakin yadda saxlamaq lazımdır ki, narıncı və açıq qırmızı kimi həddindən artıq parlaq, zəngin tonlar uşağın sinir sistemində mənfi, oyadıcı təsir göstərirlər, ona görə də bu rənglərdən az sayda istifadə etmək lazımdır (yaxalıq, çiyinlik və manjetlər, baş geyimləri və əlcəklərdə, aplikasiyalar, kəmər və s.).

Uşaq geyimində işləmənin əsas növləri barədə danışmadan əvvəl geyim növünə dair bir neçə söz demək lazımdır, çünki bu, müxtəlif növ geyimlərin dizaynı ilə birbaşa əlaqələndirilir.

Stil dedikdə geyimlərin müəyyən bir müddət və məqsədi xarakterizə edən bir sıra xüsusiyyətləri başa düşülür. Kostyum üslubu tarixi cəhətdən, memarlıq

üslubunda, ev əşyaları, tətbiq olunan və vizual sənətlə birlikdə nəzərdən keçirilə bilər. Müasir modada, rəssamlar klassik, idman, fantaziya və xalq kimi dörd üslubdan birini ayırır. Digər adlar moda jurnallarında tapıla bilər, amma bunların hamısı, məsələn, biznes və zəriflik kimi - klassik, qadın kimi və romantik - fantaziya kimi istinad edilə bilər.

Klassik stil estetik və ulitar funksiyaları arasında balansın olduğu klassik kostyum formaları ilə xarakterizə olunur. Nümunələr arasında İngilis kostyumu, sviter, ciddi köynək, qırçınlı yubka, reqlan kəsimli palto, köynək don, şalvar pencək və çəkmələr daxildir. Klassik stil geyimlərində xarakterik rəng qamması, müəyyən bir faktura və lif tərkibi istifadə olunur. Bunlar yun, ipək, pambıq və kətan parçalar, monoton, saxlanmış rəng qamması və ya noxud, qəfəs, qabarıq zolaq, zolaqlı şəkildir. Məhsulun kəsilməsi sadə və qısdır; əlavə hissələr və bəzəklər yoxdur.

İdman üslubu, fiqur və rəng üzrə uyğunluğunda müxtəlif materiallardan istifadə etməyə imkan verir. Məhsulların rəng qamması parlaq və gözlənilməzdir. Çox detallardan istifadə edilir: taxma yaxalar, ciblər, kəmərlər, çiyin qayıqları, müxtəlif metal fitinqlər və müxtəlif növ bağlayıcılar, böyük ayrıcı xətt.

Fantaziya, ya da qadın üslubu çox vaxt qeyri-adi və həssas rəngli metalların istifadəsi ilə xarakterizə olunur. Krujevalar, büzmə, ətəklilik, bant, şleyf, kəmərlər şəkildə bəzək elementləri bu üslubu tamamlayır, onu daha havalı və zərif edir. Qeyri-adi bir mürəkkəb kəsik istifadə olunur: draplama, kəsiklər, çətin relyeflər, kökləmə, asimmetrik və yelpikvari qatlamalar. [21, s.51]

Milli üslub birbaşa milli xalq kostyumu, onun ornament və kəsilməsi ilə əlaqələndirilir. Gündəlik və zərif geyimlərin müxtəlif növlərində geniş istifadə olunur. Krujeva, hörgü, xalq tikmə (vışivka) milli üslubunda müasir kostyumları zənginləşdirir, unikal və təkrarolunmaz hala gətirir.

Geyimdə müxtəlif səthlərin formalaşması üçün aşağıdakı bədii-konstruktiv vasitələrdən istifadə olunur: kökləmə, dekorativ-konstruktiv tikişlər, büzmə (koketka), qatlamalar, yığmalar, kəsiklər, draplamalar, buflar.

Kökləmələr materialın ikiölçülü səthini üçölçülü əyri xəttə çevirmək üçün istifadə olunur. Onlar açıq və qapalı olmaqla iki yerə bölünür.

Açıq kökləmələr detalların kənarında yerləşir, məsələn kürəklərin, süd vəzilərinin, dirsəklərin çıxışına kökləmələr, qapalı kökləmə qolun yuxarı (üst) yuvarlaq hissəsi üzrə – detalın daxilində yerləşir, məsələn bel xəttində tam kəsilmiş don.

Kökləmə tərəflərinin formasına görə düz və əyrixətli xətlərdən ibarət olan düz, əyrixətli və fiqur formalı ola bilərlər.

Emal texnologiyasına görə kökləmələr ayrılır: bir tərəfə qatlanmış, mərkəzi xəttə nisbətə qatlanmış, yarıqlı, qatlanmış.

Kökləmələrin forması və onların parçanın sapı istiqaməti nisbətində yerləşməsi, işlənmənin tətbiq olunan metodları, fiqurun sayı və istiqaməti, kökləmənin sonunun onlarla üst-üstə düşmə dərəcəsi – bütün bunlar geyimin səthi formasının əmələ gəlməsi üçündür.

Dekorativ-konstruktiv tikişlər. Geyimin səthində birləşdirici tikişlər və dekorativ xətlər ayırd edilir.

Birləşdirici tikişlərə çiyinlər, yanlar, qol yerinin tikişləri, ağızlar, qolların dirsək və qabaq tikişləri, həmçinin çiyində, kürəkdə, qolda relyef tikişlər aiddirlər. Geyimdə birləşdirici tikişlər aşağıdakı funksiyaları yerinə yetirir:

- birləşdirici - konstruktiv;
- konstruktiv - dekorativ;
- dekorativ - birləşdirici.

Kəsiklər iki detalın və ya detalın uzadılmış hissəsinin yığılması (büzüm) ilə yarıq kökləmə tərəfinin birləşdirici tikişi vasitəsilə birləşməsi zamanı məmulatın səthi yığma formasının əmələ gəlməsi üçün nəzərdə tutulmuşdur. Kəsik konstruktiv-dekorativ yük daşıyır və məmulatın dekorativ formasının yaranmasında iştirak edir.

Draplama materialın məmulatın səthinə sərbəst yerləşə bilən və ya onların sonrakı bərkidilməsiylə sallanan büzmələrin qoyulmasından ibarətdir. Kökləmənin istifadə edilməsinə və onların detalın bir kəsiyinə keçirilməsinə əsaslanan draplamanın birinci növü konstruktiv-dekorativ funksiya yerinə yetirir. Draplamanın ikinci növü yalnız dekorativ funksiya yerinə yetirir və məmulatın səthi qat-qat formasının özünəməxsus variantlarını yaradan müxtəlif növə malikdir:

boruşəkili, kaskadşəkili, şüavari, sinusvari, radial.

Büzümlər əksər hallarda konstruktiv-dekorativ, bəzən isə məmulatda addımda sərbəstliyi təmin edərək utilitar funksiyalar yerinə yetirirlər. Qız uşağı paltarlarında, köynəklərində və ədəklərində büzmələri kökləmələrin qarışıqlığına qoyurlar. Büzmələr geyimin müxtəlif modellərinin yaradılmasının klassik vasitəsidir, onlarda görmə qavrayışı estetik mükəmməlik hissi yaradır. [9, s.13]

Büzümlər birtərəfli, o cümlədən “plisse”, bayt, qarşılıqlı, yelpikvari, “qofre”, şüavari və yelpikvari bayt olmaqla bölünür. Büzmələrin işlənmə metodları və bərkidilməsi yumşaq və fiksə olunmuş ola bilər. Büzmələrin fiksasiyası məmulatın qatlanması, nəm-isti emalı və presslənməsi vasitəsilə, o cümlədən ayrıca bərkitmə sətirlərinin və xüsusi hopdurmanın tətbiq edilməsi ilə həyata keçirilir. Büzmələr xırda və dərin ola bilər. Ən xırda büzmələr – “plisse” və “qofre” xüsusi press-formaların köməyi ilə hazırlanır. Büzmələr müntəzəm və ya ardıcıl yivli xətlərdən ibarət qırılmış səthlər əmələ gətirirlər. Fiksə olunmuş büzmələr üçün praktiki olaraq məmulatın müxtəlif səviyyələrində üfüqi kəsiklərin dəyişməməsi xarakterikdir.

Yığmalar materialın sap, elastik hörgünün çökəlməsi zamanı yaranır və müstəqil və ya buf formasında istifadə edilir. Yığmalar həm dekorativ, həm də konstruktiv-dekorativ funksiyalar yerinə yetirirlər (kökləmələrin əvəzlənməsi zamanı omba sahəsində həcmənin yaradılması üçün). Uşaq geyimlərində geniş istifadə edilir. Yığmalar dalğalı xətlərlə üfüqi kəsiklərdə təsvir olunan qanunauyğun olmayan büzməli səthi forma əmələ gətirirlər. Bundan əlavə, üfüqi kəsiklərin elementar sahə xətlərinin əyrisi formalaşma və yığmanın bərkidilməsi yerindən aralanma məsafəsi qədər azalır.

Biserlə tikmə, biserlə bəzək, biserlə toxuma bu geyimin, parçanın biserin köməyi ilə bəzədilməsi metodudur. İxtisaslaşmış usta, rəssam tərəfindən yerinə yetirilən biserlə tikmə geyimin ən adi elementindən sadəcə olaraq şedevr yarada bilər.

Ən qədim muncuqlar, yaşı 40,000 ildən çox olan muncuqlardır. Alimlər inanırlar ki, muncuqların ixtirası ilə insan nəhayət heyvan dünyasından ayrılır. Bu muncuq, heç bir konkret praktik fayda verməyən bir bəzək-düzəkdir.

Parça üzərində tikmələr qədim dövrlərdən də bəllidir. Əvvəlcə insanlar tülkü, heyvan şəkilləri, cazibə, tanrıları tikirdilər. Tikmə əsasən qırmızı və ya qızıl saplarla edilmişdir. Bu paltarlar üzərində günəşin təsvirləri işlənmişdir, bu simvol bu insanın yüksək sosial statusunu, gücünü və sərvətini göstərmişdir. Sadə kəndlilər də tez-tez tikmələrdən istifadə edirdilər. Sadə nümunələri, sadə həndəsi formaları, yabanı çiçəklərin şəkilləri və s. tikirdilər. Hazırda geyim bəzəklərində tikmə çox nadir hallarda istifadə olunur, bəzi elementləri cinslər, manjet və qolları üzərində görünə bilər.

2.3. Uşaq geyimlərinə qoyulan tələblər

Müxtəlif dövrlərdə insan bədəninin inkişafı və böyüməsi eyni deyildir. Hər yaş dövrü onun nisbətləri ilə xarakterizə olunur, insan bədəninin müxtəlif hissələri fərqlənir. Məsələn, yeni doğulan uşağın başı bədən uzunluğunun 1/4, böyüklər isə 1/8, yəni baş doğumdan sonra iki dəfə böyüyür. Bədənin digər hissələrinin böyüməsi daha sıx görülür: alt hissələrin uzunluğu 5 dəfə, qolun uzunluğu 4 dəfə, bədən isə 3 dəfə artır. Doğumdan erkən uşaqlıq dövrünə qədər vücut tez inkişaf edir, bədən çəkisi bu il 3 dəfə artır, bədən uzunluğu isə 20 sm-dən çox olur. 1 ildən 3 ilə qədər uşağın böyüməsi yavaşlayır: bədən uzunluğunun illik artımı 9-10 santimetr və sinə 2-3 sm olan bu yaş qrupundakı uşaqlarda sümük toxumalarının yumşaq və çəvik olduğu, sürətlə sürətlə böyüdükcə əzələlərin zəif və incə olmasıdır. Buna görə, əzələ sisteminin yorğunluğu yetkinlərə nisbətən yüksəkdir. Bundan əlavə, yüksək tənəffüs dərəcəsi və yetkinlərə nisbətən daha səliqəli olması səbəbiylə dəri tənəffüsünün rolu artır. Bu illər ərzində yüksək hərəkətlilik, orqanizmin intensiv həyatı fəaliyyəti, nəticəsi istilik köçürməsinin artması müşahidə olunur.

Uşaq orqanizminin inkişafının bu xüsusiyyətləri 3 yaşa qədər olan uşaqlar üçün ciddi geyim tələblərini ortaya qoyur. Geyimlər yüksək higroskopikliyə, yumşaq, işıqlı, kobud və qalın tikişli olmadan, nəfəs almasına, uşağın hərəkətlərinə mane olmamalıdır. Belə paltarların silueti adətən sərbəst olur, bağlayıcı əlçatan bir yerə yerləşdirilməlidir və uşağa müstəqil olaraq məmulatı geyinmə, bağlama və çıxarmaq imkanı təqdim etməlidir.

Uşaqlar üçün geyim praktik, gözəl, rahat və üstünlük təşkil etməlidir. Təəssüf ki, bu amillərin kombinasiyasını mağazalarında tapmaq çox çətindir. Çox vaxt keyfiyyət və qiymət arasında seçim etmək lazım gəlir. [17, s.23]

Uşaq geyimlərinə qoyulan tələblər əsasən 2 qrupa ayrılır: istehlak və istehsal.

İstehlak tələbləri

Sosial tələblər uşaqların ictimai tərbiyəsinin əsasına cavab verən və yerli və xarici bazarlarda rəqabət qabiliyyətinə sahib olan uyğun bir çeşidli uşaq geyimləri üçün alıcıların tələbatını əks etdirir.

Funksional tələblər geyimlərin xüsusi məqsədlərə (modelin tərtibatı, dizaynı və materialları, uşaq quruluşunun yaş xüsusiyyətləri, görünüşü və psixoloji inkişafı) uyğunluq tələblərini ifadə edir. Bundan əlavə, modelin, parçanın, bəzəyin, rəngin təbiəti uşaqların zövqlərinə uyğunlaşdırılmalıdır. Həm də uşaq geyimləri optimizm və sevinc hissi yaratmalıdır.

Ergonomik tələblərə antropometrik, psixofizioloji və gigiyenik tələblər daxildir.

Antropometrik tələblər geyim ölçülərinin, bədən formasının, nisbətlərin, müxtəlif yaş qruplarının uşaq figurlarının struktur xüsusiyyətlərinin, yerinə yetirilən hərəkətlərin təbiətinin uyğunluğuna aiddir. Geyimin ən hərəkətli hissəsi kimi tikməyə xüsusi diqqət yetirilməlidir. Narahat geyim uşaqları fəaliyyətdən məhrum edir, hərəkətə mane olur, hərəkəti məhdudlaşdırır. Sıx bir kostyum bədənin böyüməsinə və inkişafına mənfi təsir göstərir - qan dövranı pozulur, dərisi yaranır.

Psixofizioloji tələblər hissələrdə bir şəxs tərəfindən qəbul edilən geyim xüsusiyyətlərində həyata keçirilir. Geyim uşaqlarda mənfi reaksiyalara və xoşagəlməz simptomlara səbəb olmamalıdır. Məhsulun həddindən artıq kütləsi, qalınlığı, parçanın tikanlı olması, kobud tikmə, rezinlər, sıx bel, bilək və ya topuq uşağın orqanizminə və bədənində mənfi təsir göstərə bilər. Əlavə olaraq, uşaq geyimləri müxtəlif rahatlıq və təmizlənmə ilə seçilməlidir, eləcə də fərdi elementlərdən istifadə rahatlığı olmalıdır.

Estetik tələblər modelin kompozisiyası və rənginin mükəmməlliyi, hissələrin harmoniyası, hissələrin və bütövlüklərin mütənasibliyi, formanın plastik ifadəliyi,

tektonikası, obyektiv dünyaya üslubu, yeni model və dizayn, təqdimatın təkmilləşdirilməsi ilə müəyyən edilir. Kostyum forması, mədəniyyət, üslub, moda, cəmiyyətin elmi və texniki inkişafı və fərdi insan keyfiyyətləri ilə bağlı müəyyən məlumatların qoyulduğu kosmik vaxt kateqoriyasıdır. Formanın bütün elementlərini bir işə birləşdirərək, kostyumun ideoloji, bədii və məzmunlu məzmununu əks etdirən bir vasitədir. Müasir uşaq geyimlərinin estetik səviyyəsi bu siyahıda göstərilən faktorların davamlılığı ilə müəyyən edilir. [20, s.17]

Uşaq geyimlərinin istismar tələbləri olduqca əhəmiyyətlidir və geyimin (onun forması, materialı, konstruksiyası, hissələri, kənarları və tikişləri) sürtünmə, yıxılma, yırtılma, bükülmə, işıqlandırma, quru təmizləmə və yuyulma hərəkətlərinə aiddir. Yeni geyim modeli hazırlayarkən, bu tələblər funksional elementlərin (ciblər, bağlayıcılar və s.) rəşional konstruksiyalarını seçərkən və paketdə düzgün materialları seçərkən nəzərə alınır.

İstehsal tələbləri

Konstruktiv-texnoloji tələblər geyimin dizaynı, əmək xərcləri və modelin istehsal müddəti müəyyənləşdirilir. İstehsal prosesini stimullaşdırmanın mühüm vasitəsi parçaların standartlaşdırması və birləşməsi, birləşmələrin ayrı dizaynlarıdır. Konstruktiv əsasları saxlayarkən elementləri dəyişərək, modelin məcazi bir yeniliyinə nail olmaq mümkündür.

Uşaq geyimlərinin hazırlana bilməsi istehsal prosesində optimal rejimlər və iqtisadi texnoloji proseslər, məhsulların emalı üçün ən əlverişli üsullar və metodlardan istifadə imkanları ilə müəyyən edilir.

Beləliklə, müxtəlif yaşda olan uşaqlar üçün geyimlərin yeni modellərini yaratdıqda, məhsula olan tələbatın inkişafına fərqli bir yanaşma, məqsəd və tətbiqi üçün geyim növündən asılı olaraq lazımdır.

2.4.Uşaq geyimlərinin gigiyenası

Uşağın sağlamlığı və fiziki inkişafını yaxşılaşdırmaq üçün geyim üçün müəyyən gigiyenik tələblərə riayət etmək lazımdır.

Geyim, insanı ətraf mühitin mənfi təsirindən qoruyur və dəri səthini kirdən və zərərdən qoruyur. Çünki uşaqlar mərkəzi sinir sistemini inkişaf etdirməmiş, pis mühit şəraitinin təsirlərinə daha çox həssasdırlar. Buna görə də uşaq geyimlərinə olduqca yüksək tələblər qoymaq lazımdır. Uşağın yaşı nə qədər kiçik olsa, geyim üçün tələblər o qədər yüksəkdir. Uşaqların termorequlasiya prosesləri pis inkişaf etmişdir. Geyim sayəsində ətraf mühitdən əhəmiyyətli dərəcədə fərqlənən bədən ətrafında süni mikroiqlim yaranır. Buna görə geyim aşağıdakı funksiyaları yerinə yetirir: [16, s.9]

- bədənə istilik itkisini azaldır;
- sabit bir bədən temperaturu saxlayır;
- dərinin termorequlyator funksiyasını asanlaşdırır;
- dəri vasitəsilə qaz mübadiləsi prosesləri təmin edir.

Payız və yaz geyimləri

Payız və ya yaz üçün geyim üç qat olmalıdır, istilik köçürməsinə təmin edir və bağlayıcı, yaxası və qolları ilə soyuq küləyə imkan verməməlidir.

Qış geyimləri

Qış üçün geyimlər aşağıdakı xüsusiyyətlərə malik olmalıdır:

- istilik izolyasiyası;
- küləkdən qorunma;

Qış geyimləri üç qatdan ibarətdir:

1) Üst təbəqə aşağı hava keçiriciliyinə, higroskopikliyə, nəmlik qabiliyyətinə və yüksək hidrofobikliyə malik materiallardan hazırlanır. Üst təbəqə üçün sukeçirməyən və sintetik parçalar olan təbii liflərdən hazırlanan materiallardan istifadə edilə bilər;

2) İkinci qat havanı saxlayan məsaməli materiallardan ibarətdir. Bunlar:

- a. Vata;
- b. Vatin;
- c. Sintefon.

Onlar təbii, süni və ya sintetik liflərdən hazırlanır. Sintetik materiallar yüksək istilik izolyasiya xüsusiyyətlərinə malikdir, insan dərisinə toxunmur, buna görə də zərər vermir;

3) Üçüncü təbəqə üçün materiallar yüksək havakeçirməyən, buxar keçiriciliyi, nəmlik qabiliyyəti və higroskopikliyi olan parçalardır. Bu təbəqə paltar altında optimal gigiyenik şərtlər təmin etməlidir. Bir uşaq üçün qış paltarları isti, yüngül və rahat olmalıdır.

Yay geyimləri

Yayda, havadan asılı olaraq, uşaqlar adətən iki qatlı paltar geyinirlər.

İsti və bürkü havalarda, paltar, tərin artması ilə tərin yaxşı buxarlanmasını təşviq etməlidir, bədəni çox istilikdən qoruyur. Parçalar yaxşı havalandırılmalı və tez-tez yuyulmalara davamlı olmalıdır. Belə xüsusiyyətlərə batist, kalenko, kətan, təbii və süni ipək parçalar daxildir.

Geyimdə üç qat vardır: alt geyim, geyim (və ya kostyum) və bayır üçün üst geyimi. Uşaq geyimləri üçün təbii liflərdən hazırlanmış parçalardan, eləcə də kimyəvi liflərdən ibarət olan parçalardan, sanitariya normalarına və qaydalarına tam uyğun olaraq istifadə edilməsinə icazə verilir. [14, s.16]

Belə ki, geyimləri tikmək üçün materiallarda:

yenidoğulanlar, körpə uşaqlar, kiçikyaşlı uşaqlar, məktəbəqədər yaşlı uşaqlar üçün (30 sm qədər) geyimlərdə sintetik (PE - polyester, PAN - nitron, PA - kapron) və asetat lifləri liflər olmur;

daha böyük yaşlı uşaqlar üçün, pambıq iplədən bir kaproviskoz kətan və kətandan hazırlana bilər, lakin kapron və lavsanın tərkib hissəsi 40% -dən çox olmamaqla, həmçinin kapron iplə pambıq parçadan və lastikdən (28%-dən çox olmamaqla) ola bilər[11, s.19].

Yaz və qış geyimlərinin istehsalı üçün (qat 2):

- yenidoğulanlar, uşaqlar üçün sintetik parçalardan istifadə edilməsi qadağandır;
- məktəbəqədər yaşlı və məktəb yaşlı uşaqlar üçün parçalarda sintetik və süni liflərin tərkibi 35-40% -dən çox olmamalıdır;

- körpə yaşlı uşaqlar üçün üst trikotaj materialların istehsalı zamanı təmiz sintetik liflər kimi təbii və süni birləşmələrdən istifadə etməyə icazə verilir.

Uşaq geyimlərini izolyasiya etmək üçün üçüncü qatda:

- Kiçik yaşlı körpə uşaqlar yalnız təbii materiallardan istifadə edir;
- Digər yaş qruplarında sintetik və süni liflərin 50% -i qədər olan maddələrə icazə verilir;
- Yalnız təbii parçalar üçüncü qat üçün astar kimi istifadə olunur.

Körpə yaşlı, məktəbəqədər yaşlı və ibtidai məktəb yaşlı uşaqları üçün geyim istehsalı (40-a ölçüsünə qədər), sintetik tikiş ipliklərinin istifadəsinə yol verilmir.

Uşaq geyimləri üçün materiallar aşağıdakı tələblərə cavab verməlidir: erqonomik, iqtisadi, dizayn-texnoloji, estetik, etibarlılıq tələbləri. Uşaqların paltarları üçün tələblərə uyğun olaraq aşağıdakı materiallar təklif edilə bilər.

Pambıq parçalar: batist, kolenkor, flanel. Bu parçalar yaxşı gigiyenik xüsusiyyətlərə malikdir, yumşaq, təkrarlanan yuyulmalara davamlıdır, məhv edilmədən yüksək ütüləmə temperaturuna davam edir, ucuz qiymətə malikdir, geyim sənayesində emalda çətinlik yaratmır.

Nazik pambıq və ya pambıq iplikdən trikotaj materiallar. Alt geyim trikotajı yüksək gigiyenik xüsusiyyətlərə malikdir: havakeçirmə yaxşıdır, uşağın dərisindən ayrılan nəmi udurlar. Yuyulduqdan sonra aşınma, yuyulma və ütüləmə üçün asan bir yüksək müqaviməti vardır. Pambıq parçalardan fərqli olaraq, daha az çöküntü, yüksək dartılma və elastiklik xüsusiyyətləri vardır, hərəkətlərə maneə törətmir.

III FƏSİL. UŞAQ GEYİMLƏRİNİN HAZIRLANMASINDA İSTİFADƏ EDİLƏN PARÇALARIN TƏHLİLİ

3.1. Təbii parçalar

Uşaq geyimlərinin hazırlanmasında təbii parçalar daha uyğundur. Sintetika nəmi pis udur və demək olar ki, hava keçirmir. Bundan başqa, təbii olmayan parçalardan olan corabın istifadə edilməsi allergik reaksiyaların yaranması riskini artırır.

Pambıq yenidoğulmuşlar üçün təhlükəsiz təbii bir materialdır. Yaz mövsümü üçün idealdır və "nəfəsalma" qabiliyyətinə malikdir. Bu materialın mənfi cəhəti odur ki, pambıq qırışır, lakin faydaları bu cəhətin üstünü örtür.(şəkil 3.1)

Şəkil 3.1. Pambıq parçadan uşaq geyimi

Pambığı xüsusi maşınlarla yığırlar, prosesin rahatlığı və tezliyi üçün bitki defoliantlarla emal olunur (bu maddələr pambıq yarpaqlarının düşməsinə səbəb olur). Bu vasitələr toksikdir və birbaşa pambıq iplərinə düşür, bu iplərdən sonra uşaqlar üçün geyim tikirlər. Bunun nəticələri dəridə bəzi defoliant növlərindən yaranan çatlardır. Pestisidlər həm də pambığı ziyanvericilərdən xilas edir. [36]

Əlbəttə, pambıq istehsalı zamanı ziyanlı maddələrin norması tənzimlənir və tövsiyyə olunan qiymətləri keçməməlidir. “Keçməli deyil” demək, “keçə bilməz” demək deyil. Uşaq geyimlərinin parçalarına 10 % ziyanlı maddələr düşür. Bu maddələr allergik reaksiyalara və dəri xəstəliklərinə gətirib çıxara bilər.

Ona görə də, pambıqdan geyim seçərkən istehsalçıya və marka diqqət yetirmək lazımdır. Hamının eşitdiyi ümumi əlçatan geyim brendləri yaxşı reputasiyaya malik olurlar və öz məhsullarına fikir verməlidirlər. Kiçik istehsallar çox vaxt ən yaxşı geyim tikirlər və yüksək keyfiyyətə önəm verirlər.

Əlbəttə, türk, rus və polşa markalarına daha çox üstünlük verilir. Lakin “made in China” yazısı da geyimin keyfiyyətsiz olduğunu göstərmir. Məşhur brendlər öz kolleksiyasını bu ölkədə tikirlər, lakin istehsala ciddi nəzarət edirlər.

Pambıq parçaları boyayırlar, buna görə bəzi valideynlər parlaq pambıq paltarları almaqdan qorxurlar. Həqiqətən, kimyəvi boyalar bir uşağın dərisində ciddi dəri reaksiyaların yaranmasına səbəb olur. Lakin təhlükəsiz su əsaslı boyalardan istifadə edən istehsalçılar var. Onlar zərərli təsirlərə yol vermir. Çox vaxt bu əşyalar bir az daha bahalı olur, lakin daha yaxşı görünür, yuyulma zamanı parlaqlığı itirmirlər, dəri üzərində izlər buraxmırlar. Bu, çox vacib bir göstəricidir. Əsasən, bütün Çin və Türk paltarları tük tökür.

Təəssüf ki, yaxşı bir su əsaslı boyadan istifadə olunması haqqında etiket tapmaq çox vaxt mümkün deyil. Beləliklə, ya istehsalçı saytlarının məlumatlarını öyrənmək və ya təsadüfi götürmək lazımdır.

Ağ pambıq - idealdır. Belə parçanı xlor birləşmələri ilə ağardırlar. Orqanizmdə yığılmış bu maddələrin dəhşətli təsiri barədə düşünmək də qorxudur. Bunlar mülayim allergiyalardan ciddi immun və genetik reaksiyalara, şişlərin inkişafına və orqanizm sistemlərinin işinin pozulmasına qədər müxtəlif nəticələrdir.

Alternativ ağardılmamış pambıqdır. Ondan həm geyim, həm də yataq dəsti tikilir. Həssas dərisi olan uşaqlar üçün, bu tip parça, xüsusilə dəri ilə birbaşa və uzun müddət təmasda olan - bodi, tuman, maykalar, pejamalarda üstünlük veriləndir. Bəli, təəssüf ki, onun rənginin müxtəlifliyi ilə seçilmir: o həmişə yaşıl çalarlı açıq bejdir. Ancaq zərərli xlor birləşmələri uşaq orqanizminə rənglərlə birlikdə düşür. Bəzi istehsalçılar bu cür geyimlərin xüsusi olduğunu göstərmək üçün öz simvollarını təqdim edirlər.

Pambıq geyim alıcıları üçün ümumi tövsiyə birdir: əgər şübhə varsa, keyfiyyət sertifikatı istəmək olar. Satıcı bunu göstərməkdən imtina edirsə, satın almamaq daha yaxşıdır. Qeyd etmək lazımdır ki, hər hansı bir onlayn mağazada bu sertifikatı da tələb etmək olar.

Həmçinin, hər hansı bir pambıq paltarda etikətdə "Confidence in textiles" ("Tekstilə güvən") bir yazı və simvol ola bilər (şəkil 3.2). Bu o deməkdir ki, parçanın tərkibi OEKO-TEX® Standard 100-ə uyğun olaraq zərərli maddələr baxımından sınaqdan keçirilmişdir. Bundan əlavə, geyimdə hər hansı hissə də bir (iplər, düymələr, zəncirbənd) təhlükəsizdir. Ayrıca, hər hansı bir başqa ifadəsi olan OEKO-TEX® nişanı keyfiyyət kriteriyası sayılır. Moskvada bu beynəlxalq etiket üçün materialların sınaqdan keçirilməsi üçün bir institut var, belə ki, rus istehsalçıları bu sertifikatdan keçə və körpələr üçün təhlükəsiz geyim təklif edə bilərlər. [37]

Şəkil 3.2. OEKO-TEX® Standard 100

Digər növ pambıq - üzvi pambıq - uşaqlar və böyüklər üçün idealdır. O, bio-pambıqdır. Bu parçanın sadəcə qiyməti bahadır. Bio-pambıq maddələrinin rəngləri süd rəngi bejdən yaşıla qədər ağardılmamış pambıqla eynidir. Yalnız belə bir şey sağlamlıq və ətraf mühit üçün 100% zərərsiz hesab edilə bilər. Bəzən əvvəlcədən ağartmadan pambıq təbii boyalarla boyanır. Lakin, bu parçalar çətin ki, estetik keyfiyyətlər baxımından adi pambıq parçalar ilə rəqabət edə bilsin.

Üzvi məhsulların qiymətinin belə yüksək olması nədən irəli gəlir? Əl işindən və eko-sertifikatlaşdırmanın əldə edilməsində çətinliklərdən dolayı qiymət yüksəkdir. Belə pambıq həm yetişdirilir, həm yığılır, həm də əl ilə emal edilir. İşçilər diqqətlə dəyərli xammallı yetişmiş qozaları seçirlər. Yetişməmiş kollara toxunmurlar. Bu, həm yetişmiş, həm də yaşıl çiçəklərin, yarpaqların otların da daxil olduğu maşın qurğusundan əhəmiyyətli bir fərkdir. Əllə toplama zamanı bunlar istinadır. Buna görə də, üzvi pambıq daha təmiz və yumşaq parça olması ilə fərqlənir.

Bütün proses çox ciddi ekoloji tələblər və standartlar ilə çətinləşmişdir. Buna görə də, bio-pambıq istehsalçılarına eko-sertifikat verən şirkətlər məhsullara yüksək tələblər qoyurlar. Bitkilərin normativlərə uyğun böyüdülməsi çətin və bahalıdır.

Məhsullar hər hansı kimyəvi gübrə və spreylərə məruz qalmamalıdır. Bio pambıq yalnız təmiz ərazilərdə, kimyəvi maddələr və ya GMO məhsulları olmadığı şəraitdə inkişaf edə bilər. Bu cür sahələrə qayğı göstərmək daha çətin, sahəyə əl ilə səpilən təbii, ucuz vasitələrdən istifadə etmək lazımdır.

Bio pambıq dünyada ümumi pambıq məhsulunun yalnız 1% -ni təşkil edir. İstehlakçı keyfiyyətləri üzrə üzvi pambıq nədə fərqlənir? Satıcılar bunun 10% daha çox hava keçiriciliyinə inandığını söyləyirlər. Tez-tez yuyulma zamanı bio-pambıq formasını saxlayır. Lakin onun ən vacib xüsusiyyəti mütləq hipoallergenlikdir. Uşaqda qızarma və səpmə baş vermir. [31]

Əgər tanınmış üzvi pambıq istehsalçılarının məhsullarında GOTS, USDA organic və ya JAS qısaltmaları varsa, onda parçanın keyfiyyətinə əmin olmaq olar. Həmçinin, bu korporasiyaların saytlarına daxil olaraq bu sertifikatı verən şirkətlərin siyahısını görmək mümkündür.

Pambıqdan uşaq geyimlərinin üstünlükləri aşağıdakılardır:

- Pambıq parça toxunanda yumşaqdır və asanlıqla uzanır. Daim hərəkət edən və ətraf aləmi öyrənən uşaqlar üçün bu vacibdir. Müvəffəqiyyətli inkişafın əsasını təşkil edən belə bir köynək və şalvar körpənin hərəkətinə mane olmur.
- Pambıqdan olan əşyalar nəmi udur, eyni zamanda havanı yaxşı buraxırlar. Təbii liflər xovlardan ibarətdir, bu, üst geyimin altında havanın sərbəst ventilyasiyasına imkan verir. Bundan əlavə, pambıq lifi yeniyetmələr üçün ən vacib olan temperaturu qoruma qabiliyyətinə malikdir, çünki onlar hələ də ətraf mühit dəyişikliklərinə tez uyğunlaşa bilmirlər.
- Uşaqların dərisi toxunma üçün çox həssasdır və pambıqdan hazırlanan əşyalar nadir hallarda allergiyaya səbəb olur, uşaqlar üçün geyim seçərkən bu xüsusiyyət nəzərə alınmalıdır.

- Belə əşyalar yuyucu maşınlarda asanlıqla yuyulur, həm də əllə asanlıqla yuyulur. Yuyucu vasitələrindəki kimyəvi maddələrlə təmasları minimuma endirməyə və sabunla yumağa çalışan ən kiçik analar üçün vacibdir. Pambıq yüksək temperaturdan qorxmur, buna görə də belə əşyaları yüksək temperaturda qaynatmaq və ütüləmək olar.

Pambıq, uşaqlar üçün və hətta yenidoğulmuşlar üçün təhlükəsiz olan təbii bir materialdır. Yaz mövsümü üçün idealdır və "nəfəs alma" qabiliyyətinə malikdir. Bu materialın mənfi cəhəti odur ki, pambıq qırışa bilir, ancaq üstün cəhətləri ilə bu qırışmanın əvəzi çıxılır.

Tiftikli (maxrovıy) ilgəkli parça, bambuk, pambıq, kətandan hazırlanır və ya maxra bu materialların birləşməsinə daxildir. Bu, nəmi uzaq bilən çox yumşaq və yumşaq bir parçadır. Ondan dəsmalları, uşaqların xalatları və s. Hazırlanır.

Yun, payız və qışda əvəzəlməz olan təbii bir materialdır. Bu parçadan hazırlanan paltarlarda uşaqlar özlərini rahat hiss edirlər, çünki bu material bədəni normal bir temperaturda saxlayır. Uşağın dərisi tərləmir və həmişə quru qalır. (Şəkil 3.3)

Şəkil 3.3. Yun parçadan uşaq geyimi

Yun liflərinin xarici səthi suyun nüfuz etməsinə davamlıdır və onların daxili səthi absorbent xassələrə malikdir və öz ağırlığının 33% -ə qədər nəmlənməsinə baxmayaraq yun məhsulu toxunulanda nəm hiss olunmur. Yun, ətraf mühitdən nəmi udur və buna görə istiliyi ayırır. Bu parça son dərəcə elastikdir və lifin xallı strukturu

sayəsində uzun müddət çirklənir. Yun – keçəçilik məmulatların, toxuma və toxuculuq üçün ipliklərin istehsalı üçün xammaldır. Yazda və payızda kəsilmiş yun yuyulur, qurudulur, çeşidlənir, daranır və ipliyyə ayrılır. Yun ipliklərindəki fərqlər əsasən yun çeşidlərindəki fərqlər ilə bağlıdır.

Qoyun yunu əsasən uşaqların üst geyimi istehsalı üçün istifadə olunur. Yüksək keyfiyyətli yunun mikrobları yoxdur, dərinə qıcıqlandırmır və allergiyaya səbəb olmur. Bundan əlavə, təbii yun, tərlə ayrılan toksinləri zərərsizləşdirə bilər və onları üzvi molekullarla əlaqələndirir. Qoyun yunu ilə yanaşı, uşaq geyimlərində Avstraliyadan gətirilən merinos yununu istifadə edir. Çox yumşaqdır, tiftiklənir, ekoloji cəhətdən təmizdir.

Kətan təbii material sayılır. Toxunma zamanı xoşagəldir, uşaqlar kətandan hazırlanmış paltar geyinməyi xoşlayırlar. Kətan adətən yay geyimlərinin tikilməsi üçün istifadə olunur. Lakin kətan, pambıq kimi tez əzilir. (Şəkil 3.4) [35]

Şəkil 3.4. Kətan parçadan uşaq geyimi

Körpənin dərisi xüsusilə zərifdir və mümkün qədər uzun müddət qalması vacibdir. Bu məqsədlə, bir qayda olaraq, xalq vasitələri və otlardan istifadə olunur, lakin körpənin geyindiği paltarlara xüsusi diqqət yetirilməlidir. Uşaq geyimləri üçün bir parça seçərkən, təbii, kətana üstünlük verilir. Liflər müalicəedici təsir göstərirlər, dərinin xəstəliklərinin inkişafına mane olan gigiyenik materialdırlar. Körpənin bədənində bir çox büküşlər var, hər bir ana hər gün diqqətlə bu büküşlərə baxır ki, tərləmə olmasın. Zərif körpə dərisi böyüklərdən çox müxtəlif patogen

mikroorqanlardan təsirlənir, buna görə paltarın uşağın hərəkətlərinə mane olmaması və təbii termoregulyasiyaya imkan verməməsi vacibdir.

Kiçik bir insanın gələcək sağlamlığı onun qayğısına necə yaxşı qalınması ilə bağlıdır. Buna görə, uşaq geyim üçün kətan parçalarının alınması düzgün seçimdir. Parçalar sıxlıq və yüksək aşınma müqavimətinə görə fərqlənir. Material çirklənsə belə, kir dərinə getmir, valideynlər üçün həyatın daha asan olmasını təmin edərək hətta heç nəmləndirmədən yuyulmaq asandır.

Kətan təbii bir materialdır. Toxunma üçün xoş, yüngüldür, uşaqlar kətan paltarlarını geymək istəyirlər. Kətan adətən yay paltarının tikilməsi üçün istifadə olunur. Amma kətan, eləcə də pambıq tez bir zamanda qırışır.

Kətan parçaların üstünlükləri aşağıdakılardır:

Kətan "nəfəsalma" və antiseptik xüsusiyyətləri ilə məşhurdur. Fərdi bəzək üçün material satın alındıqda, uşaq keyfiyyət sertifikatının mövcudluğuna diqqət yetirməlidir. Bitki ekoloji cəhətdən təmiz ərazidə yetişdirilməlidir və parçanın qaba olmaması üçün müəyyən bir emaldan keçməlidir. Uşağın dərisinə yumşaq toxunma, eləcə də sahənin incə xoş ətri körpəni sakitləşdirir və rahatlaşdırır. Hətta uşaq geyimi üçün topdan parça təklif edən mağazalardan keyfiyyətli və tənzimləyici uyğunluq sertifikatı vermək tələb olunur.

Uşağın olduğu otaqda və ya küçədə isti və ya sərin hava olarsa, kətan paltarları onu soyuqdan və ya istidən qoruyur. Bədənin istilik tənzimlənməsi mümkün qədər təbii olur, tər parça və ya bədənin üstündə qalmadan azad şəkildə buxarlanacaqdır. Valideynlər yuxu zamanı körpələrdə tərləmənin artması ilə qarşılaşırlar. Parça tərlə udulur, ağırlaşır, onun lifləri "tıxanır" və havanı kifayət qədər buraxma dayanır. Nəticədə, uşaq narahat olur, ağlamağa başlayır. Uşaq geyim və yataq tikiş üçün kətan parçalarından istifadə edərək, qayğıkeş valideyn isti havada nə qədər isti olursa olsun mükəmməl hava dövrənini təmin edəcəkdir.

İpək təbii bir materialdır, hidroskopik, parlaq və davamlıdır. Çox hallarda, gözəllik sayəsində uşaqlar üçün zərif bayram geyimi bu materialdan hazırlanır. İpək günəş işığına həssasdır, ancaq günəş işığının təsiriylə ipək bozarır.

Maxra (saçaqlı parça) – ilgək parçasıdır, onu bambukdan pambıqdan, kətandan yerinə yetirirlər və ya maxra bu materialların kombinasiyasında gedir. Bu çox zərif və yumşaq parçadır, nəmi canına yaxşı çəkir. Ondan dəsmallar, uşaq xələtləri və sair hazırlanır.(şəkil 3.5.) [34]

Şəkil 3.5. Maxra parçadan uşaq geyimi

Bambuk lifi də təbii bir materialdır, yumşaqlığı isə yalnız incə kaşmir ilə müqayisə edilə bilər. Uşaq materialları, paltarlar, pijama və bir çox digər məhsullar belə materiallardan hazırlanır. İçində tərləmə mümkün deyil, belə paltarlarda nə soyuq, nə də isti olmur. Bu material "nəfəs alır", qayğısına qalmaq sadə və asandır, allergiyaya səbəb olmur. Bambuk lifi təmiz bir ekoloji parçadır, uşaqlara tamamilə zərərsizdir.(şəkil 3.6.) [33]

Şəkil 3.6. Kapşonlu bambuk dəsmal

Bambuk parça bir çox üstünlüklərə malikdir. Üzvi materialdan uşaq paltarları almağa gəldikdə, bambuk uşaqlar üçün ən yaxşı seçimdir.

Təbii hipoallergen və antibakterialdır, xoşagəlməz qoxuların, allergiya və dəri qıcıqlanmasını qarşısını alır. Bambuk həssas körpənin ekzema kimi dəri problemləri olan valideynlər üçün müstəsna seçimdir.

Bundan əlavə, bambuk təbii olaraq daimi və rahat bədən istiliyini qoruyub saxlamaqda çətinlik çəkən yeni doğulmuş uşaqlar üçün olduqca vacib olan bir termo tənzimləyici materialdır. Bambuk geyim, uşağın yaz aylarında sərin olmasını və qışda isti olmasını təmin edir.

Kətan da eyni xüsusiyyətlərə malikdir, lakin kətan parça olduqca qaba ola bilər, nadir hallarda kiçikyaşlı uşaqlar üçün paltar hazırlamaq üçün istifadə olunur.

Eko-məhsulları sevən və təbiət barədə narahat olan bütün valideynlər üçün, bambuk bu gün dünyada ən sürətlə böyüyən bitki olduğundan, müxtəlif məhsulların yaranmasında istifadə edilməsi çox əsaslı olduğunu bilmək vacibdir. Əslində bambuk yalnız bir gündə bir metrə qədər böyüyür. Dünyanın böyük bambuk meşələri var. Bu resurs tez bərpa olunur.

Şəkil 3.7. 70% bambuk, 30% pambıq.

Bambuk parçaya toxunma ipəyi xatırladır, bahalı Misirli pambıq görünüşünə malikdir. Yuyulduğunda praktik olaraq kiçilmir, qranullar meydana gəlmir, dayanıqlı və yumşaq, aşınmaya davamlı bir maddədir.

Bambuk bazarda nisbətən yeni bir tekstildir, onun üstünlükləri məğlubedilməzdir. Çox yaxın gələcəkdə bambuk, xüsusilə də uşaq geyimlərindən hazırlanan bir çox digər geyim və daxili əşyalar tapmaq mümkün olacaqdır. Bu gün bambuk ədyal və yastıqların satışında geniş şəkildə təmsil olunur.

Flanel parça, pambıqdan istehsal olunan bir parça növüdür. Bu səbəbdən istifadəsi da rahat və sağlamdır. Nəmi əmmə və nəfəs alma xüsusiyyətlərinə malikdir. Flanel parçaların səthi nahamar ola bilər. Bu sayədə xüsusilə geyimlərdə istifadə sürüşmür və dolu durur. Quruluşu sayəsində olduqca isti tutur və yumşaqdır. İncə ip keyfiyyəti sayəsində yüngüldür. Flanel sıxlıqla geyimlərdə istifadə edilsə də istifadə müsbətləri sayəsində dekorasiyada da özünə yer tapan parçalardan biridir.

Flanel, sağlam bir parça olduğundan ötrə çox vaxt tekstildə istifadə edilir. Toxunuşu və hava keçiriciliyi sayəsində çox rahat bir yuxu təmin edir. Xüsusilə yuxu əsnasında davamlı hərəkət edib üstlərini açan uşaqlar üçün flanel parçadan edilmiş məhsullar seçilibsə, sürüşməmə xüsusiyyəti sayəsində daha sağlam yuxu təmin edilə bilər. Flanel parçadan edilən ədyal və yataq örtüləri də sürüşməmələri, isti tutmaları və verilən formu qorumaları kimi xüsusiyyətləri səbəbiylə seçim edilirlər.

Vilür - həm gündəlik, həm də zərif paltar tikmək üçün idealdır. Vilür parçasının səthi yüksək sıxlığı və uzunluğu 3 ilə 7 mm arasında olan liflərdən ibarətdir. Vilür, ehtimal ki, görünüşünü itirməyən, sızdırmayan, dartılmayan, aşağı yatmayan və yumrular, qarmaqlar və s. yaratmayan tək pambıq tərkibli materialdır.

İpək təbii bir materialdır, hidroskopik, parlaq və davamlıdır. Çox hallarda, onun gözəlliyi sayəsində uşaqlar üçün zərif bayram geyimləri bu materialdan hazırlanır. İpək günəş işığına həssasdır, lakin günəş işığının təsiriylə ipək yanır.

Yun, payız və qışda əvəzolunmaz olan təbii bir materialdır. Bu cür geyimdə uşaqlar rahat hiss edirlər, çünki bu material bədəni normal temperaturda saxlayır. Uşağın dərisi tərləmir və həmişə quru qalır.

Cins. Bütün cins parçanın əsas hissəsi - pambıq lifdir, hal-hazırda, cins məmulatlarına elastiklik və yumşaqlyq verən müxtəlif materiallar (laykra, elasthan və s.) əlavə edilir. Parçanın bir neçə əsas, geniş yayılmış növləri ayrılır:

Cinsdən hazırlanmış geyim çox məşhurdur, mükəmməl performans xüsusiyyətlərinə malikdir: yuyulması asan, kiçilmir, ütüləmə tələb etmir, qırıxmır və uşaqlar üçün çox vacib olan mexaniki zərərlərə qarşı davamlıdır.

3.2. Trikotaj parçalar

İnterlok 100 % pambıq trikotajdır, o isti, yumşaq təbii materialdır. Formasını yaxşı saxlayır və uzanır. Bu material həssas dərisi olan uşaqlara tövsiyyə olunur.

İnterlok tamamilə təbii pambıq trikotajdır ki, bu liflər arasındakı sıx özünəməxsus şəkildə toxunması ilə fərqlənir. Parçanın xüsusiyyətləri ondan ibarətdir ki, minimum çəkiddə olduqca isti olur. İnterlokdan hazırlanan uşaq geyimləri yaxşıdır, ancaq bədəndə demək olar ki, hiss olunmur və buna görə heç bir narahatlıq doğurmur. Soyuq havanı buraxmayaraq, uşaq üçün vacib olan təbii istilik mübadiləsini təmin edərək dərinin nəfəs almasına imkan verir. Bu parça hipoalergikdir. [32]

Şəkil 3.8. İnterlok parçadan uşaq geyimi

İnterlok yuyulmaya olduqca həssasdır, belə ki, ya maşın yuyucusunun incə rejimindən istifadə etməli, ya da əl üsulu ilə yuyulmalıdır. Seçim birinci variantda düşsə, sıxma rejimi zəif və ya tamamilə sönlü olmalıdır. İnterlok materialında geyimi yuyarkən, suyun temperaturu 40 dərəcəni keçməməlidir. Xlor tərkibli ağartma maddələrini də istifadə etmək tövsiyə edilmir. Ağır çirklənmə halında, geyimi 20 dəqiqə islatmaq məsləhətdir. Sərt su az miqdarda qida sodası əlavə etməklə yumşaldılmalıdır.

İnterlok yenidəyənən və böyük yaşlı uşaqlar üçün geyim tikilməsində ən məşhur parçalardan biridir. Bu trikotaj parça, liflərin xüsusi birləşməsi ilə 100% pambıqdan hazırlanmış parçadır. Bu material bədən üçün çox xoşdur, yumşaqdır və

buna görə də ən kiçiklər uşaqlar üçün geyim tikilməsində uyğundur. Nazikliyinə baxmayaraq, material yüksək istilik izolyasiyasına malikdir, yəni soyuq mövsüm ərzində şalvar və sviterin altından geyinmək üçün idealdır.

İnterlokadan əla pijamalar, gecə köynəkləri, xələtlər, uşaq futbolkaları və alt paltarı tikilir. Hətta çoxqat yumadan sonra ilkin görünüşünü saxlamaq qabiliyyəti bu parçanın danılmaz üstünlüyüdür. İnterlok dartılmır və "aşağı yatmır", keyfiyyətli boyalardan istifadə zamanı isə rəngini itirmir. Beləliklə, interlokun xüsusiyyətlərinin sayəsində, geyim gözəl və uzunömürlü alınır [11, s.32].

İnterlok digər trikotaj parçalardan sıxdır. O öz aralarında yaxın toxunan iki qatdan ibarətdir: lastik trikotaj parça, elastik trikotaj parça. İstehsalı toxunma metodu ilə baş verir, üz ilmələri astarla növbələşir. Materialın səthi hamar və bərabər, toxumanın şəkili isə bərabər və ya sütunlar şəklində alınır. İstehsal zamanı hamarlığın verilməsi üçün parafinlə emal edilmiş sapların zəif bükülməsindən istifadə olunur. Materialın sıxlığı 180 q/m^2 və ondan yuxarıdır.

İnterlok üçün xammal, pambıqdır. Sintetik liflərin əlavə edilməsi maddənin xüsusiyyətlərini daha da pisləşdirir, buna görə də, satın alındıqdan sonra tərkibə diqqət yetirmək çox vacibdir.

Parça hamar rənglənmiş və ya naxışlı şəkili ola bilər. İstehsal zamanı rənginə görə müxtəlif saplardan istifadə edilməsi zamanı qəfəs şəkili, zolaqlı və melanj şəkili material alınır.

Şəkil 3.9. İnterlok parça

İkililastik bir çox növ geyim istehsalında istifadə olunur. İsti yay üçün interlok parça uyğun deyil, çünki çox sıx bir quruluşa malikdir. Uşaq geyimlərində papaqların, ayaqlı körpə şalvarları, alt geyimlərin hazırlanmasında istifadə edilir.

Ribana kiçik bir zolaqda elastik parça pambıq trikotajdır. Material yaxşı uzanır və onun formasını saxlayır, yaxşı hava keçirtir, bu paltarda olan uşaq çox rahat olur.

Şəkil 3.10. Ribana parçadan uşaq geyimləri

Bu bədən üçün yumşaq və xoş, olduqca sıx trikotajdır (170 - 360 q / m²). Onlardan müxtəlif uşaq və böyüklər paltarları, gecə köynəyi və pijama dəstləri, hətta üst geyimi tikirlər. Ribana onu maksimal tələb edilən edən bir çox faydalı xüsusiyyətlərə malikdir. Ekoloji xüsusiyyətlər - hava buraxır, nəmi canına çəkir, dəriyə nəfəs almağa icazə verir və hətta südəmər uşaqlarda heç bir allergik reaksiyaya səbəb olmur. Elastik xüsusiyyətlər - formanı saxlayaraq yaxşı dartılır. Möhkəm – ikiqat toxuma ilə köndələn toxunur, hətta xüsusi olaraq onu cırmaq çətindir. Aşınmayadavamlı – tük tökmür, oturmur, tiktif yaranmır, əzilmir, çox sayılı yuyulmaya və geyinməyə dözümlüdür. İddiasız - xüsusi qulluq tələb etmir, tikilmə vaxtı dönmür. Ribandan hətta yeni işçi belə tikə bilər, yalnız maşında "overlok" rejimi olmalıdır, çünki kənarlar “yığılır”. Detalları yuvarlaq bir uc ilə trikotaj üzrə xüsusi iynə ilə tikmək lazımdır. Əgər adi, kəskin iynələrdən istifadə edilərsə, materialda kiçik dəliklər meydana çıxdıqda və bir neçə yuyulmadan sonra tikiş boyunca oxlar gedəcək. Ribana təbii pambıq liflərdən toxunur. Əgər likradan (5%)

sintetik əlavə olarsa belə, material tamamilə təbii hesab edilir. Likra elastiklik verir və trikotajın xüsusiyyətlərini yaxşılaşdırır. [27]

Cersi yun, pambıq, neylon, süni və ya təbii ipəkdən hazırlanan sadə trikotaj parçalardır. Bu tipli parçalar uşaqların üst geyimi, uşaq qış geyimləri, uşaq demi mövsümi geyimləri hazırlamaq üçün istifadə olunur.

Futer 100% pambıqdan hazırlanır. Bu sıx trikotaj parçadan isti uşaq geyimi istehsal olunur. Nəmi yaxşı udur, "nəfəs alır", şəklini yaxşı saxlayır. Bu material qulluq tələb edir. Düzgün yuyulmazsa, bu materialdan hazırlanmış məhsulu pozur. Yuyulmadan əvvəl, etikətlə tanış olmaq lazımdır.

Şəkil 3.11. Futer parçadan uşaq geyimi

Bəziləri hesab edirlər ki, futer ənənəvi olaraq pambığın yetişdirilməsi və ondan parça istehsal edilməsinə yönəlmiş ölkələrdə, məsələn, Hindistanda və ya Misirdə yaranmışdır. Çətin ki, bu həqiqətə uyğundur, futer toxumaq üçün yalnız pambıq lazımlı deyil, həmçinin trikotaj hazırlamaq üçün dəzgahlar da lazımdır və bu işə artıq texnologiyaların inkişaf səviyyəsindən xəbər verir. Öz xüsusiyyətlərinin sayəsində, arça sənayesinin yeniliklərinin bolluğuna baxmayaraq material tələb olunan qalır. Xüsusiyyətlər: Elastik - bu bədən formasını alan trikotajdır. O bütün dəyirmiliklərə uyğundur, amma hərəkətləri tamamilə sıxışdırmır. Ekoloji xüsusiyyətlər - parçanın təbii əsası onu hipoa allergik edir, parça "nəfəs alır", havanı yaxşı keçirir və nəmi canına çəkir. Hətta dərisi yüksək həssas olan uşaqlarda, futerləmə qıcıqlanmalara və diskomforta səbəb olmur. İsti - yüksək sıxlıq və astar

xovu parnik effektinə səbəb olmadan bu trikotaja istini yaxşı saxlamağa icazə verir. Aşınmayadavamlı - möhkəm əsas və toxuma texnologiyası tiftiklərin yaranmasının qarşısını alır, parça oturmur, dartılmır, böyük miqdarda yumaya və aktiv geyinməyə dözümlüdür. [29]

100%-i pambıqdan ibarət olan tamamilə təbii futerdən uşaqlar üçün geyimlər tikilir: koftalar, ayaqlı kombinezon və başqaları. Əgər allergik reaksiyalara və qıcıqlanmalara meyl varsa pambıq futer yaxşı seçimdir. [30]

Futer - uşaq paltarı üçün bədənə ən yumşaq və xoş parçadır. O yeni doğulmuşların ən zərif dərisində belə qıcıqlanmalara səbəb olmur. Futerləmə - bu lifli maraqlı naxışı olan və iç tərəfdən yumşaq daranmış sıx parçadır. Futerin fərqli bir xüsusiyyəti onun uzanma qabiliyyəti və yumruların meydana gəlməsidir. Bu parçadan düyməsiz uşaq köynəkləri və romperlər tikilir.

Kulir, yaz paltarlarını tikmək üçün ən incə trikotaj materialdır. Bu materialdan hazırlanan məhsullar bədənin üzərində demək olar ki, hiss olunmur, bu da isti yay günü çox vacibdir. Eyni zamanda, kulir təbii pambıq parçalarının bütün xüsusiyyətlərini saxlayır: hava keçirmə və nəm udma. Kulirdən hazırlanan uşaq geyimləri adətən çox parlaqdır və yumadan sonra rənglərini itirmir. Parça incə olmasına baxmayaraq, hələ də davamlıdır, yenidoğulmuşlar üçün uşaq bələkləri, körpə kostyumları, donlar və s. geyimlər tikmək üçün istifadə olunur. [28]

Kulirka - havalı, yüngül, incə material, pambıq trikotajdır. O eninə yaxşı dartılır, amma uzunluğa dartılmır.

Geyim zirehə çevrilməməlidir. Onun vəzifəsi insanı daha isti və ya soyuqdan qoruya bilmək üçün daha cəlbedici etməkdir, eyni zamanda dərinin “nəfəs” almasına mane olmamaqdır. [28]

Onun tərkibinə yalnız təmiz pambıq daxil olur və yalnız bəzən likra şəklində çox əhəmiyyətsiz əlavələri görmək olar. Amma onlar o qədər cüzidir ki, heç cür kulirin üstünlükləri azaltmırlar, əksinə onun xarakteristikalarını yaxşılaşdırır – güclü əzilməyə icazə vermir, sıx yumalardan sonra oturur və sürətlə yeyilir.

Həssas uşaq dərisi kulirdən tikilmiş əşyalara gözəl reaksiya verir, qıcıqlanma qeyd edilmir. Bu parçadan geyim uzun müddət geyinilir, nəmi canına yaxşı çəkir, yumadan sonra düzgün qulluq edildikdə oturmur, formanı yaxşı saxlayır. Həmçinin xüsusi qulluq tələb olunmur - delikant rejimdə 40 dərəcə temperaturda və ya əl ilə yuyulur.

3.3. Süni parçalar

Viskoz süni ipəkdir. İstehsalçıların əksəriyyəti kostyumlar üçün astar, üst uşaq geyimləri və s-nin istehsalında bu materiala üstünlük verirlər. Bu hiqroskopik və hamar materialdır, o üst uşaq geyimlərinin keyfiyyətlərini yaxşılaşdırır. Hal-hazırda, çox uşaq geyimlərinin tikişində öz xüsusiyyətlərinə görə pambığı xatırladan sintetik material viskozdan tez-tez istifadə olunur.

Ondan başlayaq ki, uşaq geyimləri, ilk növbədə praktik olmalıdır. Viskozdan əşyalar haqqında bunu demək olmaz. Əgər ona yaxşı qulluq edilməzsə, onda bu materialdan əşyalar tez köhnəlir və öz cazibədarlığını itirir. Viskozdan geyimi yumaq zəif rejimdə lazımdır. Viskozdan nəm əşyalar ən zəifdir və, hətta, cırıla bilirlər. Buna görə, yuma vaxtı, onları sıxmaq və güclü burmaq olmaz.

Viskozda üstünlüklər də var. Viskozdan uşaq şeylərinin istehsalçıları inandırırırlar ki, viskoz, təbii parçalar kimi, nəfəs alan materialdır. Viskozdan geyimdə isti günlərdə isti edir və rahat deyil. Bu parça təri canına yaxşı çəkir.

Tamamilə kiçik uşaqlara, deyək ki, 1 yaşa qədər, viskozdan əşyalar geyindirmək tövsiyə edilmir. Bu yaşda uşaqlara, mütləq, təbii parçalardan yay geyimini almaq, xüsusi halda, pambıqdan və ya kətandan lazımdır. Böyük yaşlı uşaqlara viskoz geyinmək olar, lakin, hər gün bunu etməmək arzu olunandır. Bu material məsələn, uşaq bağçasında tamaşa donu üçün uyğun gələr.

Hazırda toxuculuq sənayesi öz zirvəsindədir. Həqiqətən, müasir texnologiyalar sayəsində müxtəlif növ və yüksək keyfiyyətli materialların növlərini emal etmək mümkündür.

Flisi poliesterdən hazırlayırlar, bu sintetik material, zamşaları xatırladır. Flisanın çox variantı var, onlar hörmənin üsuluna, sıxlıqlara, qalınlığa və sairə görə fərqlənirlər. Flisadan məmulatların böyük spektrini istehsal edirlər, idman. Bu material nəmi keçirir və nəmi canına çəkmir, material “nəfəs alır”.[25]

Şəkil 3.12. Flis parçadan uşaq geyimi

Flis, bədən istiliyini qoruyan gözəl xüsusiyyətlərə malikdir, poliesterdən hazırlanan sintetik yundur, strukturu yumşaq, yaxşı “nəfəs alan” materialıdır, anti-bakterial, anti-statik, anti-alergikdir. Təbii parçalardan fərqli olaraq, yığılmaz, artıq bədən nəmini rədd edir, rahatlıq təmin edir.

Flis gödəkcələrin, kombinezonların, küləkkeçirməyən gödəkcələrin, şalvarların və cinslərin isidilməsi üçün astar kimi tez-tez istifadə olunur.

Flisadan geyim ev üçün yaxşıdır. Flisadan idman kostyumunda bağda və ya istirahətdə getmək çox rahatdır. Flisa kombinezon yeni doğulmuş uşaq üçün mükəmməldir - o qışda (üst geyim isti kombinezon-konvert altında geyinmək olar. [26]

Velsoft - zərif yumşaq xovlu poliester parçadır. O çox qulluq tələb etmir, yüngül və isti, toxunma zamanı zərifdir. Velsoftdan müxtəlif uşaq geyimləri hazırlayırlar: kombinezonlar, xələtlər və s.

Velsoft parça Avropa və ABŞ-da daha çox məşhurlaşır. Uşaq geyimlərinin istehsalında dünya liderləri bu müasir tipli parçaya daha çox üstünlük verirlər. Və demək olar ki, iyirmi birinci əsr uşaqlar üçün paltarlarda istifadə etmək

yanaşmalarında bir növ inqilabdır. Uşaq paltarları, ədyal, gödəkçələr, kombinezon, isti şalvar hazırlanır. Bir qayda olaraq, velsoft geyim 100% pambıq paltar üzərindən geyindirilir. Bu birləşmə zamanı körpənin hərəkətində və ya istirahətində maksimum rahatlıq əldə edilir. Körpəyə rahat, yüngül, isti olur. [24]

Şəkil 3.13. Velsoft parça

Velsoft, ev paltarlarının istehsalı üçün istifadə edilən ən incə əşyalar üçün yumşaq toxuma parçadır. İstehsalı üçün poliesterli nazik iplik istifadə olunur, bu parça uzun ömürlü, lakin çox işıqlı, çox dayanıqlıdır. Tərkibi - poliesterdir.

Parça toxunuşa xoş, cəlbedici, yumşaq və az tüklü, lakin eyni zamanda çox yüngül, istiliyi yaxşı saxlayır və yuma və aşınmaya davamlıdır.

Akril davamlı sintetik lifdir. İstiliyi saxlamaq qabiliyyətinə görə, "süni yun" adlanır, akril təbii yuna çox yaxındır. Akril' isti uşaq ədyalları və döşəkləri doldururlar. Təbii yundan daha yüngüldürlər. Toxuculuq ipliklərində, qranulların meydana gəlməməsinin qarşısını almaq üçün, yun və ya tiftik üçün akril əlavə olunur, həmçinin məhsulların deformasiyası və çox uzanmaması üçün. Akrillərin dezavantajı bu materialın kifayət qədər hava keçirməməsidir.

Mikrofiber sintetik materiallar üçün gözəl gigiyenik göstəricilərə malik nazik, elastik və son dərəcə davamlı bir materialdır: bu parça dərinə yanma və soyuma qabiliyyətindən qoruyan yaxşı bir qabiliyyətlə birlikdə əla istilik müqavimətinə malikdir. Neylon ilə qarşılıqlı əlaqədə mikrofiber daha sıxlıq qazanır və uzun

müddət istifadə olunur - bu kombinasiya həm uşaqlar, istərsə də böyüklər üçün gündəlik və idman geyimi istehsalında istifadə olunur.

NƏTİCƏ

Geyimin əsas materialı parçadır. Həm istehsalçı, həm də istehlakçı üçün parça seçimi çox əhəmiyyətlidir. Körpə parçaları, dəbə uyğunluqla yanaşı, mövsümə və uşaqların həssas cildinə kifayət qədər rahatlığı təmin edəcək xarakterdə olmalıdır. Buna görə də, istifadə olunan xammal və parça toxuması çox əhəmiyyətlidir].

Hazırlanacaq bir geyimdə istifadə ediləcək tekstil səthinin toxuması, naxışı, lif xüsusiyyətləri, rəngi və oxşar xüsusiyyətləri dizayna birbaşa təsir edən amillərdəndir. Dizayn geyimin inkişaf etdirilməsi və istehsalı avadanlığının xüsusiyyətlərinə paralel dəyişiklik göstərir. Parça ilə birlikdə istifadə edilən, astar, applikasiya parça kimi əlavə məhsullar da geyimə və geyimin parçasına uyğunlaşma təmin edəcək şəkildə seçilməlidir. Uşağın alt geyimləri, yumşaq, suyu/nəmi asanlıqla əmən, qaynatmağa (90-100 dərəcəyə) dayanıqlı, sadə xüsusiyyətdə olmalıdır. İstifadə edilən parçalar yumşaq olmalıdır. Uşaqlıq dövrlərində geyindirilən parçaların qətiyyəən elastik quruluşda olması lazımdır.

Uşaqlar üçün geyimin yaradılması onun hissələrinin komplektləşdirilməsi və sərbəst variasiyası prinsipi üzrə həyata keçirilir. Uşaq geyimlərinin müxtəlif hissələrini komplektləşdirmək və birləşdirmək asanlıqla əldə edilir və müasir geyimlər üçün ən tipik hala gəlir - bu geyim sahibinə öz geyimlərindən fərqli geyim növlərini seçmək və birləşdirmək üçün psixoloji imkanı verərək, uşaqların öz geyim tərzini inkişaf etdirməkdə yeniləşdirmə və yaradıcı iştirakı tələb edir. Uşaqların həyat tərzinin xüsusiyyətləri nəzərə alınaraq geyimin detalları nəzərə alınaraq, əsasən iki idman növü və romantik inkişaf etmişdir. İdman tərzini - sadəlik, məqsədəuyğunluq, rahatlıq simvoludur. Uşaqlar üçün ən çox yayılmış geyim növü - romantik - təvazökar və yaxşı düşünülmüş geyim formasından yaranır. Bu halda uşaqlar üçün geyim ən çox yetkinlər üçün olan geyimdən kopyalanır.

Uşaq geyimləri çeşidinin parçası koloritə görə təmiz və zərif çalarlardan olmalıdır. Uşaqlar üçün (xüsusilə kiçik yaşlı uşaqlar) kontrast, parlaq rənglərə meylilik xarakterikdir, çünki ahəngdar, parlaq rənglərin uyğunluğu uşaqlar tərəfindən daha yaxşı yadda qalır. Buna görə də, şəkil və sahənin kontrast rəng

uyğunluğu olan parçalar uşaq geyimləri üçün parça çeşidində daha geniş yayılmışdır. Lakin yadda saxlamaq lazımdır ki, narıncı və açıq qırmızı kimi həddindən artıq parlaq, zəngin tonlar uşağın sinir sisteminə mənfi, oyadıcı təsir göstərirlər, ona görə də bu rənglərdən az sayda istifadə etmək lazımdır (yaxalıq, çiyinlik və manjetlər, baş geyimləri və əlcəklərdə, aplikasiyalar, kəmər və s.).

Uşaq geyimində işləmənin əsas növləri barədə danışmadan əvvəl geyim növünə dair bir neçə söz demək lazımdır, çünki bu, müxtəlif növ geyimlərin dizaynı ilə birbaşa əlaqələndirilir.

Uşaq geyimlərinin hazırlana bilməsi istehsal prosesində optimal rejimlər və iqtisadi texnoloji proseslər, məhsulların emalı üçün ən əlverişli üsullar və metodlardan istifadə imkanları ilə müəyyən edilir.

Müxtəlif yaşda olan uşaqlar üçün geyimlərin yeni modellərini yaratdıqda, məhsula olan tələbatın inkişafına fərqli bir yanaşma, məqsəd və tətbiqi üçün geyim növündən asılı olaraq lazımdır.

Bütün tekstil materialları 2 böyük qrupa bölünə bilər:

- toxuculuq materialları (müxtəlif üsullarla liflər arasındakı qarışdırmaqla yaranan parça: düz, diaqonal və toxunma).

- trikotaj (toxuculuq toxuması, bu istehsal metodu sayəsində mükəmməl uzanır, istehlakçı aktiv olaraq bütün istiqamətlərdə hərəkət etməyə qadirdir).

Eyni şəkildə, tekstil istehsalına aid xammallar:

- Təbii (pambıq, çarşaf, ipək quru kakao, yun).

- Sintetik (kimyəvi sintezlə əldə edilən liflər).

- Qarışıq (sintetik və təbii liflərin müxtəlif nisbətlərində qarışıq).

Əlbəttə ki, gigiyenik baxımdan, uşaq paltarları üçün təbii parçalar 100% məsuliyyət daşıyır. Bu, allergiyaya səbəb olmayan yumşaq və yüngül materialdır.

Nəticədə uşaqlara zərər verməyən geyimləri aşağıdakı kimi yekunlaşdırırıq:

- Uşaq geyimləri yüksək keyfiyyətli təbii materiallardan (qoyun, pambıq, kətan və s.) hazırlanmalıdır.
- Uşağın yaşına uyğun olmalıdır;
- Uşaqlar üçün paltar rahat olmalıdır. Uşaqlar üçün geyim uşağın davranışını da tənzimləyə bilər.
- Yalnız istehsalda sertifikatlaşdırılmış uşaq geyim istehsalçıları tərəfindən yalnız ekoloji cəhətdən səmərəli və incə istehsal üsulları tətbiq edilməlidir. Bütün məhsullar zəmanət verilməlidir.

İstifadə olunmuş ədəbiyyat

1. M.H. Fərzəliyev “Maşın və mexanizmlər nəzəriyyəsi” Bakı-2005
2. V.N. Huseynov “Toxuculuq materiallarının texnoloqiyası” Azərbaycan Respublikası Təhsil Nazirliyi, Bakı 2004
3. M.H. Fərzəliyev “Əyricilik istehsalatının texnoloji maşınları və avadanlıqları” Bakı 2010
4. M.H. Fərzəliyev “Toxuculuq istehsalatının texnoloji maşınları və avadanlıqları” Bakı 2008
5. F.Ə.Vəliyev “Texnoloji maşınlar”(Çoxişlənən malların istehsalının texnoloji avadanlıqları) Bakı, 2013
6. M.H.Fərzəliyev,G.M.Nəsrullayeva”Sahələrin texnoloji xətləri”Bakı 2014
7. M.H. Fərzəliyev “Toxuculuq , yüngül sənayə, məişət xidmətinin texnoloji maşınlarının və avadanlıqlarının layihələndirilməsi” ADİU, Bakı-2011
8. Гордеев В.А, Арефьев Г.И., Волков П.В Ткачество М. Легкая индустрия,1980.
9. Боров Ю.Б. Эстетика /Ю.Б. Боров.- М.: Политиздат, 1975.- 270с.
10. Волевич Г.К. Детская одежда /Г.К. Волевич.- М.: Полымя, 1986.
11. Гущина К.Г. и др. Ассортимент, свойства и технические требования к материалам для одежды – М., 2002.
12. Дзахмишева, И.Ш. Товароведение и экспертиза швейных, трикотажных и текстильных товаров: Учебное пособие / И.Ш. Дзахмишева, С.И. Балаева и др. - М.: Дашков и К, 2015. - 346 с.
13. Додонкин Ю.В., Кирюхин С.И. Ассортимент, свойства и оценка качества тканей – М., 2001.
14. Замедлина Е.А. Товароведение и экспертиза товаров. Учебное пособие для ССУЗ. - М.: «РИОР», 2005.
15. Козлова Т.В. Моделирование и художественное оформление женской и детской одежды /Т.В. Козлова, Л.Б. Рытвинская, З И. Тимашова: учебник для сред. спец. уч. заведений.- М.: Легпромбытиздат, 1990,- 318с.
16. Мальцева Е.П. Материаловедение текстильных и кожевенно-меховых материалов – М., 2000.

17. Мода и дизайн: исторический опыт новые технологии/ материалы Международной научной конференции.- СПб.: 2010.-538с.
18. Мода и стиль: М. Аксёнова, Е Дукельская, Е. Евсеева,- М.: Аванта, 2002,- 482с.
19. Николаева М.А. Товароведение потребительских товаров. – М.: НОРМА, 2002.
20. Русакова Е.В. Одежда дошкольника /Е.В. Русакова, М.А. Лебедева.-М.: Просвещение, 1973.- 141с.
21. Сероштан, М.В. Коммерческое товароведение: Учебник / В.И. Теплов, М.В. Сероштан, В.А. Панасенко, В.Е. Боряев . - М.: Дашков и К, 2013. - 696 с.
22. Сидоренко В.Ф. История стилей в искусстве и костюме / В.Ф. Сидоренко.- М.: Феникс. 2006.- 267с.
23. Скопичев, В.Г. Товароведение продовольственных товаров (практикум): Учебное пособие / В.Г. Скопичев, И.О. Боголюбова. - СПб.: Лань, 2014. - 240 с.
24. Славнова, Т.П. Товароведение и экспертиза одежно-обувных и пушно- меховых товаров: Учебное пособие / Т.П. Славнова. - М.: Дашков и К, 2015. - 168 с.
25. Тимофеева, В.А. Товароведение продовольственных товаров: Учебник / В.А. Тимофеева. - Рн/Д: Феникс, 2013. - 494 с.
26. Товароведение и экспертиза промышленных товаров: учебник. Под. ред. Неверова А., М.: «МЦФЭР», 2006.
27. Упине А.М. Дизайн детской одежды в аспектах истории и имиджелогии/А.М. Упине//Вестник МГХПА. Декоративное искусство и предметно-пространственная среда.-2011 .-№ 1 .-С.209-219.
28. Хамматова С.А. Психологические особенности процесса формирования отношения к моде как социальному явлению в детском и юношеском возрасте: дис. канд. психол. наук /Хамматова С.А. Уфа: 1991.

29. Шевченко В.В. Товароведение и экспертиза потребительских товаров. - М.: Инфра-М, 2006.
30. Шершнёва Л.П. Качество одежды /Л.П. Шершнёва.- М.: Легпромбытиздат, 1985.
31. Шершнёва Л.П. Основы конструирования женской и детской одежды /Л. П. Шершнёва.- м.: Легпромбытиздат, 1987.- 222с.
32. Велсофт: что за ткань, состав, свойства и области применения - <https://textile.life/fabrics/synthetic-fibers/velsoft-что-за-ткан-состав-svojtstva-i-oblasti-primeneniya.html>
33. Флис для ребенка -<https://imotion.com.ua/flis-dlya-rebenka/>
34. Флис, детская одежда - http://www.toybytoy.com/clothes/Fleece_children_s_clothing
35. Интересный трикотаж – что за ткань рибана - <https://izvolokna.com/materialy/tkani/что-такое-ribana.html>
36. Детская одежда из кулирки - <https://tkanchik.ru/odezhda/detskaya-odezhda-iz-kulirki/>
37. Полезная информация для ценителей комфорта – что за ткань футер - <https://izvolokna.com/materialy/tkani/что-такое-futer.html>
38. Детская одежда из футера. главные преимущества- <http://detskiegrezi.ru/useful/detskaya-odezhda-iz-futera-glavnye-preimuwestva/>
39. Трикотажная детская одежда.- <http://gnom.pl.ua/stati/trikotazhnaja-detskaja-odezhda-osobennosti-stirki/>
40. Интерлок в детской одежде. - <http://www.chcl.ru/about/information/articles/2912>
41. Преимущества бамбуковой детской одежды - <http://www.toybytoy.com/clothes/The-benefits-of-bamboo-baby-clothes>
42. Махра - материал для изготовления детской одежды - <http://gabbi.com.ru/our-materials/makhra/>
43. Льняная ткань лучший выбор для пошива детской одежды - <https://kalachikom.ru/articles/len-luchshij-vybor-dlja-detskoj-odezhdy/>

44. Как выбрать хлопковую детскую одежду? -
<https://littleone.com/publication/1230-kak-vybrat-hlopkovuyu-detskuyu-odezhdu>
45. Натуральные ткани для детской одежды -
<https://vseodetyah.com/article.html?id=1358&menu=parent>
46. Преимущества и недостатки интерлока -
<https://gidpotkanyam.ru/interlok.html>

XÜLASƏ

Uşaqlar üçün nəzərdə tutulan hər hansı məhsul keyfiyyətli olmalıdır. Bu, uşaq geyimlərinin tikilməsi üçün seçilmiş parçalara da tam tətbiq edilir. Materialın keyfiyyəti vacib olsa da, onu tək seçim meyarı adlandırmaq düzgün olmaz. Uşaq geyimləri çox yüksək səviyyədə rahat, yüngül, davamlı və praktik olmalıdır. Yaxşı hiqroskopiklik və nəfəs alma çox vacibdir. Onların sayəsində geyim təri yaxşı udur və dərinə quru saxlayır.

Uşaq geyimləri üçün hazırlanmış parçalar rənginə və şəklinə görə olduqca müxtəlif olur. Uşaqlar üçün geyim istehsalında universal kiçik və orta ölçülü bəzək motivləri olan parçalara üstünlük verilir. Bu cür parçalar klassik noxud naxışları, zolaqları, hüceyrələri olan parçalardır. Həm də bitki bəzəkləri əks olunan parçalardan geniş istifadə edilir.

Uşaq geyimləri çeşidinin parçası koloritə görə təmiz və zərif çalarlardan olmalıdır. Uşaqlar üçün (xüsusilə kiçik yaşlı uşaqlar) kontrast, parlaq rənglərə meylilik xarakterikdir, çünki ahəngdar, parlaq rənglərin uyğunluğu uşaqlar tərəfindən daha yaxşı yadda qalır. Buna görə də, şəkil və sahənin kontrast rəng uyğunluğu olan parçalar uşaq geyimləri üçün parça çeşidində daha geniş yayılmışdır. Lakin yadda saxlamaq lazımdır ki, narıncı və açıq qırmızı kimi həddindən artıq parlaq, zəngin tonlar uşağın sinir sisteminə mənfi, oyaıcı təsir göstərirlər, ona görə də bu rənglərdən az sayda istifadə etmək lazımdır (yaxalıq,

çiyinlik və manjetlər, baş geyimləri və əlcəklərdə, aplikasiyalar, kəmər və s.).

Uşaq geyimlərinin hazırlanmasında təbii parçalar daha uyğundur. Sintetika nəmi pis udur və demək olar ki, hava keçirmir. Bundan başqa, təbii olmayan parçalardan olan corabın istifadə edilməsi allergik reaksiyaların yaranması riskini artırır.

Uşaq geyimləri üçün parça seçimi həlli uşağın rahatlığını təmin etməkdən asılı olan məsələdir. Uşaq geyimlərinin tikilməsi üçün çox vaxt parçaların aşağıdakı növləri tətbiq olunur: pambıq, interlok, kulir, lastik, maxra, cersi, batist. Bu parçalar uşağa neqativ təsir göstərmir və uşaq geyimlərinin istehsalında geniş istifadə olunur.

РЕЗЮМЕ

Любой продукт, предназначенный для детей, должен быть хорошего качества. Это требование также полностью применяется к выбранным предметам для конструирования детской одежды. Хотя качество материала имеет важное значение, неправильно называть его критерием единого выбора. Детская одежда должна быть очень удобной, легкой, прочной и практичной.

Ткани для детской одежды довольно разные по цвету и форме. При изготовлении детской одежды предпочтительны преимущественно мелкие и средние декоративные мотивы. Такие ткани представляют собой кусочки классических гороховых узоров, полосок и клеток. О фрагменты растения широко используются.

Часть ассортимента детской одежды должна быть чистой и элегантно по колориту. Для детей (особенно детей старшего возраста) характерен контраст с яркими цветами, потому что гармоничные, яркие цвета лучше запоминаются детьми. Поэтому части рисунка и контрастный цвет области широко распространены в ассортименте тканей для детской одежды. Однако следует помнить, что чрезвычайно яркие, насыщенные тона, такие как оранжевый и светлый, оказывают негативное, соблазнительное воздействие на нервную систему ребенка, поэтому необходимо использовать небольшое количество этих цветов (головные уборы и перчатки, ремень и т. д.).

Выбор ткани для детской одежды зависит от комфорта ребенка. Для пошива детской одежды используются следующие виды деталей: хлопок, интерлок, кулир, ластик, махра, батист. Эти ткани не оказывают негативного влияния на ребенка и широко используются в производстве детской одежды.

SUMMARY

Any product intended for children should be of good quality. It is also fully applied to selected items for the design of children's clothing. Although the quality of the material is important, it is wrong to call it a criterion of a single choice. Children's clothing should be very comfortable, lightweight, durable and practical.

Fabrics for children's clothes are quite different in color and shape. In the manufacture of children's clothing preferred mainly small and medium decorative motifs. Such fabrics are pieces of classic pea patterns, stripes and cells. Both plant fragments are widely used.

Part of the range of children's clothing should be clean and elegant in color. For children (especially older children) there is a contrast with bright colors, because harmonious, bright colors are better remembered by children. Therefore, parts of the pattern and contrasting color of the area are widely distributed in the assortment of fabrics for children's clothing. However, it should be remembered that extremely bright, saturated colors, such as orange and light, have a negative, seductive effect on the nervous system of the child, so you need to use a small amount of these colors (colic, hair and nails, hats and gloves, belt, etc.) d.).

The choice of fabric for children's clothes depends on the comfort of the child. For sewing children's clothing, the following types of parts are used: cotton, interlock, cooler, eraser, mahr, batis. These fabrics do not have a negative impact on the child and are widely used in the production of children's clothing.

